

B. 3367

40

3330

Hind 20 k.

1. ja 2. aine.

38.

Wene-Jaapani söda.

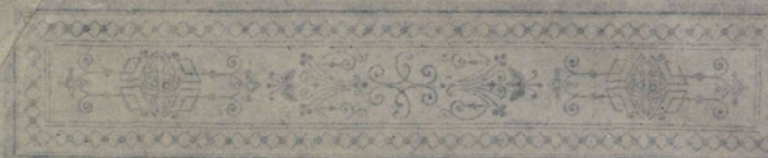
Sõja sõnumid kaugealt Ida-Aasiast.

Wene sõjaminister
kindral-abjudant Sacharow.

Tallinnas,
Trükitud G. R u g a f o n i raamatukaupluse tuluga.

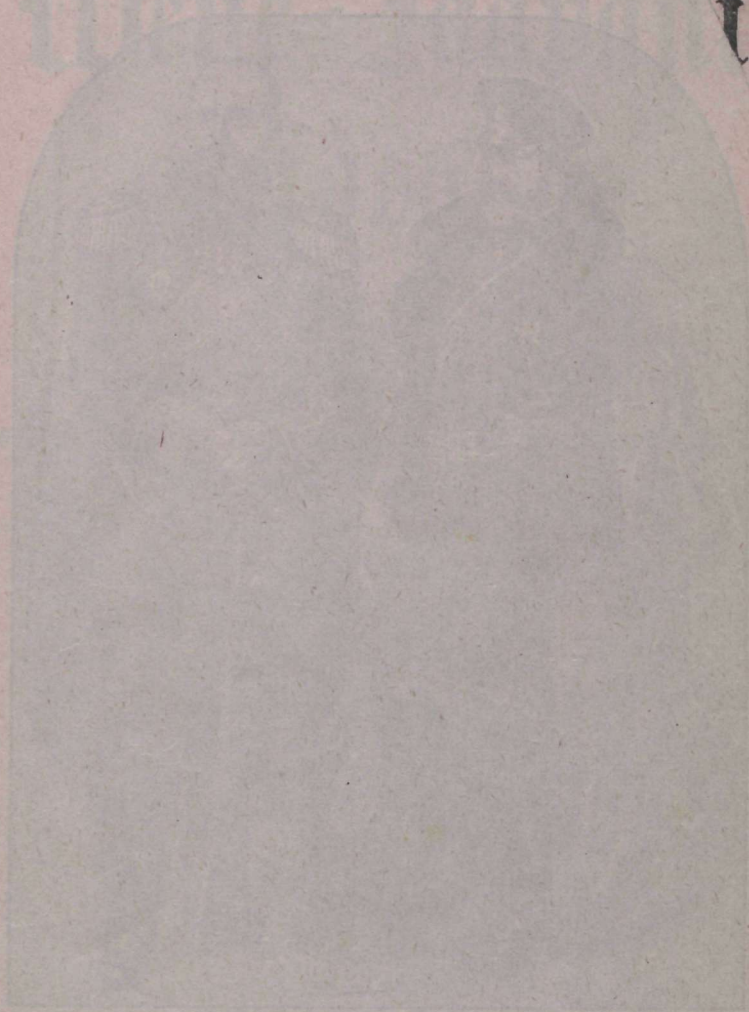
Werner-Verlag

Verlag des Verlags

Portrait of a man in military uniform

i

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Mandschuria maaväe ülem käsnuandja kindraladjutant Kuropatkin.
Port-Arthuri laewastiku endine juhataja witseadmiral Makarow.

† 31. Märtsil 1904. a.

Wene=Jaapani

☞ sõda. ☞

Sõja sõnumid kaugelt Ida-Astast.

Port-Arthuri lahe, merelahing ja muud kõigeuemad uudised,
telegrammide ja erafirjade järel.

Sõjainiister
Kindral-adjutant Sacharow.

Tallinnas.

Trükitud G. Rugason'i raamatukaupluse kuluga.

Доп. цензурою. — Юрьевъ, 28 апрѣля 1904 года.

Печатано въ типогр. М. Шифферъ и М. Анзе, Ревель.

ENSV TA Fr. R. Kreutzwaldt nim.
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

94 805

Wene-Jaapani sõja põhjused.

Praegu on kaugel Idas sõda lahti, mida kõige enam Inglise põlema õhutas, sest et sealset Wene mõju kartis suureks minema, mis tema kasu ja võimu Aσίας ja iseäranis Indias võimsaste vahendas, mis just Inglise raha hallikas on.

Jaapan on haritud riik ja tugewa sõja laewastituga. Jaapan wõttis Saksamaa hariduse omale eeskujuks. Ta wõttis seda ilma waewata, mis Europas aastatuhandete töö ja waew oli. Europa haridus ei ole sealt aga endist waimu ja meelt suutnud eemale tõrjuda. Europa haridus on weel praegugi suurema hulga peaaegu täiesti tundmata, millest seal juba 1859. a. kodusõda tekkis.

Wanal ajal ei olnud Jaapan mitte suur ja rikas riik, kuna maa aga siiski õitsewal järjel oli.

Praegu on Jaapanil 8 lahingu laewa, 6 soomusristlejat, 15 torpedupurustajat ja hulk torpedolõhkujaid. Nende laewad on õige suured, kuna nad oma kiiruse ja sõjariistade poolest need kõigeparamad on. Ehk Jaapanlane küll meremeheks ei näita sündinud olema, on tema oma kärmuse ja hoolhuse poolest siiski nii kaugale jõudnud, et tema üks kõigeparem meremees on, kes Inglisele ja Ameriklastele sugugi järele ei anna. Nii on Jaapanlane mere peal ja mere sõjas väga kardetaw waenlane, mida ka wiimne Hiina-Jaapani sõda tunnistas.

Wenemaal oli sel ajal juba kaugel Idas 8 lahingulaewa, 4 soomusristlejat, 5 suuremat ja 5 väiksemat kaitstud ristlejat, kuna sinna weel palju teisa sõjalaewu hakati saatma.

Wenemaal on laewu rohkem kui Jaapanil, kuna Jaa-

pani laetvad selle vastu jälle palju suuremad ja kõvemad on. Mõned Wene laetvad on küll Jaapanist paremad, aga neid on vähe. Wene terve laetvastik an 395 laewa ja Jaapani laetvastiku aru 74 laewa. Wenemaal oli 1903. a. lõpul kaugel Idas kõitsugu sõjavägedest kokku seatud sõjaväge umbes 115,000 meest umbes 300 suurtükiga ja Mandshuria diwisjon, umbes 12,000 meest. Jaapania wana, riigi seaduse järele peab üks osa maawäge itka kodumaa kaitsjaks jääma. Peale selle on Jaapanil rahu ajal 135,000 lihtsoldatit umbes 8,200 ohwitseriga, kuna see sõja ajal umbes 200,000 soldati ja 11,000 ohwitseri peale tõuseb. Tagawara wäge on Jaapanil 34,000 soldatit, umbes 1,000 ohwitseriga. Nõnda wõib siis Jaapan maa sõja tarwis umbes 250,000 soldatit wälja saata. Selle tugewa wäega wõib Jaapan küll Wenemaa vastu wälja astuda, sest et Wenemaa soldatite saamine kaugele Idasse mõned head nädalad aega tarwitab.

Jaapani sõjaväe uus põhjusseadus on Saksamaa järele sisseseatud. Wäeteenistuse seadus kestab 17—40. aastani ja on üleüldine nekruti wanadus 20. aastast peale; 3 aastat kestab teget wäeteenistuse aeg ja 4. a. tagawara wäe tegetuse aeg, peale selle weel 5. aastane maakaitsewäes olemise aeg. Alam ohwitserideks saawad paremad lihtsoldatid. Ohwitserideks saawad aga kõrgematest seisusest inimesed wõetud. Sõja koolid ja akademia on Saksa eeskujul järele seatud. Ohwitseride ja kindralite palk ei ole Europa wägede palkadega mitte kõrge, — umbes 450—4500 rublani.

Ratsawäe hobused on wäikesed ja mitte tugewad. Selles seisab ilma kahklemata Jaapani sõjaväe kõige nõrgem külge, kuna nende suurtüki wägi kõwa on. Üleüldse on Jaapanlastel väga osawad, haritud ja süditad sõdijad, kuna neile meie Wene sõjamehed ka sugugi järele ei anna.

Sõjameestel saab seal küll wist paljugi raskusi Korea ja Mandshuria külmade poolest kannatada olema, mis seal kõige hägedad on, kuna aga Jaapan kaunis soe maa on. Wene sõjavägi on aga külma õppinud wälja kannatama, kuna iseäranis Jaapani ratsawägi seda ei saa suutma, mida seal Wene kassakad Hiina mäsjsõja ajal wälja kannatasid.

wad, kus nad kõige külmemal talwe ajal terwest Mandshu-
riast läbi rändasiwad, mis umbes kaks kuud wältas.

Sonne korral wõib aga Jaapan fiiski wõidu peale
loota, kui ta ruttu ja mõistlikult oma wäe üle mere jõuab
wedada, milleks temal kõigewähemalt üle 1000 weoaurulaewa
peab olema. Riisugust laewade hulka pole sinna aga kusa-
giltki saada, sellepärast peab ta seda osades tegema, mille
ülewedamine kaua saab kestma.

Kõige sündsam ja ot-
sem tee oleks selleks Korea;
ta tegi seda ka Hiina sõja
ajal, kus ta omad mehed
Fusanis maale saatis, mis
umbes 10—12 tunni tee
Jaapanist on. Siis oli
Jaapanil nõu Koreat oma
alla heita, nüüd aga peab
ta sealt läbi Mandshuriasse
minema, et seal Wene wäega
kokku puutuda, mis temale
selleks sugugi kasulik ei
saaks olema, sest et see tee
500—600 wersta pikk ja
täis mägesid on. Et Jaa-
pan sellega oma wägesid
wäsitada ei tahta, siis peab
ta wäge otse teed Mand-
shurias katsuma mäele wiia,
kas Liaotungi wõi Korea
lahes, mis lühikest aega aga
tarwitaks.

Jaapani talupoeg õlgmantlis.

Maa sõda peab jelle järele minema, kuidas Wene
walitus oma talitust talitab. Jaapanil saab muidugi see
pea püüe olema, et Wene wäge esialgul täiesti lüüa, kuna
Wene wägi jälle selle eest enmast saab hoidma, niikauaks,
kui ta enmast tugewa küll ei arwa olema, et waenlast kahju-

tumaks teha. Rõige pealt saab Jaapan seda katsuma torba saata, et raudteed oma kätte saada, et sel wiisil Wene wägede ja moonu wedamist keelata.

Need ülemal tähendatud raskused, mida Jaapanlased walja peawad katsuma kannatada, on õige suured ja rasked. Kas aga Jaapanlased ka oma rahalikus asjus nii kaugele wõiwad saada, et raha muretseda ja kasuga sõda lõpetada, selle üle kaheldakse kangeste, sest et Jaapan wiimisel ajal poole oma fisisitulekut sõja peale kulutas, nii et rahwas tihti oma maksusi ära ei jõudnud maksta. —

Seal tuli wiimaks ometi see kardetaw filmapilt kätte, kus tõit küsitiwad, kas sõda wõi rahu. Teiste isearanis Inglis ja Ameriklaste kadetus tihutas Jaapanlasi kangeste taga, et ta Wenemaaga sõda pidi alustama.

Mis Wenemaa selles asjas saab armama ja wastama, seda meie sel ajal weel ei teadnud. Kui Jaapan järele ei anna — siis pidi sõda selle üle otsust tegema.

Selle wahel peal aga oli juba waenu waner weerema hakkanud. Salt Wene torpedolaewu saadeti kaugele Idasse, mille tõttu kobe wäärtpaberid langesiwad ja paljugi kontori pankrotiks jäenud.

Mis Jaapan Wenemaalt dieti pidi tahtma? Selle üle annab Berlini „Post“ ühe Tokohama kaastöölise kirja üle selgust.

Jaapani pea nõudmised olnud järgmised:

1.) Niihästi Jaapan kui ka Wenemaa peatwad tähele panema, et Hiina ja Korea iseseiswatels ja maa poolest ilmpuutumataks peawad jääma.

2.) Mõlemad riigid tunnistatwad omad majanduslised tulud — ühelt poolt Koreas, teiselt poolt Mandshurias ferduslikuks, teisels lohustatwad nad endid, et kõigil rahwastel mõlemates maades ühesugused kaubanduslised õigused peawad olema ja et ükski leping, mis teiste riikidega on tehtud, teiste riikide õigustest üle ei käi. Et Jaapan oma tungimistest midagi maha ei jäta, sellepärast ongi nende seisuford nii sõjaline.

Wäljamaa lehed ja telegrammi kursorid tõiwad wäga

kasinaid sõnumid, mis kauge Ida seisulorda ei jõudnud selgitada.

Shangaist teatadi, et Hiina wälimiste asjade ministerium sai Peterburgist kindlatoonilise sõnumi: Wenemaal olla nõu, Mandshuriasse jääda.

Ra ühisriikide walitsus teatas, Amerika kaubanduse eesõigusi Mandshurias ei tohitawat mitte kitsendada; sel tingimisel tahta ühisriigid erapooletuks jääda, ja et Jaapania walitsus nüüd iga telegrammi waljuste üle waatab ja igasse Jaapani lehetoi metusesse ohwitseri saadab, kes kirjade ja sõnumite üle peawad walwama, mis tahetasse awaldada.

150 Jaapani ohwitseri ja soldatit reisisiwad Londonist Genuasse, et sealt edasi kauge Ida poole sõita.

Berlinis peeti Ida-Asia seisulorda rahu poole kalduwaks. Wene walitsuse wastus, mis Tokios Jaapani walitsusele ära anti, mõlemate riikide wastu. Saksumaa poolt awaldadi poolametlikult, et kõigist sekeldustest hoolimata, Wenemaa awalik rahu-armastus wõitjaks wõiks jääda.

Tokios, Jaapania pealinnas käis kuulujutt ringi, et Jaapan Wenemaa wastusega, mis temale 2. Jaanuaril ära anti, mitte rahul ei olla. Seda kuulujuttu põlnud aga weel finnitatud. Usjatundlistes ringkondades aga arwati, et Wene wastus hea ei wõinud olla. Pärast uut aastat, 4. Jaanuaril langesiwad börse kursid nii madalale, nagu ei kunagi ennemalt. Paljud on selle juures kogu oma waranduse kautanud. Wene wäge jõuab päewal ja öösel Wladiwostoki. Selle linna elanikud oliwad sõja pärast suure mures. Ajalehtede arwamised läksiwad üksteisest lahku; kuna üks osa lehti Wene wastuse rahuar mastawa tooni pärast lootust rahu peale paniwad, selle wastu aga arwasiwad jälle teised lehed, et Wenemaa wastus kõrwale põiklew on ja et ta wastutuse tüli pärast Jaapani peale lükkab.

Wladiwostokist teatadi: Mukdenist jõudsiwad sõnumid siia, et 2. kütipolk terwel suurusel meie tulude kaitseks Koreasse on marshinud, sest et seal Jaapanlased ja Korea lased waenulikult kokku olla pörkanud.

Korraga rohkenesiwad sõnumid Wenemaa sõjalistest ette-

walmistustest ja waigistawat sõnumid tulitwad wahelduseks — Jaapani poolt! Üks Jaapani ametnik Londonis, kes tüliasja hästi tunda, wabandanud Wenemaad wastuse wiimistamise pärast; see ei sündida mitte sellepärast, et sõjarakendusteks aega wõita, waid et riikufüsimust hästi läbi kaaluda ja leplikku rada leida.

Korea pealinn Sõul asub paarkümmend wersta mereft eemal. Linn on suure jõe ääres, laialdasel kiltmaal, mis merepinnast 341 meetrit kõrgemal. Linna põhjapoolselt äärest ulatab umbes 1000 meetri kõrgune mäeajandik läbi. Linna majad on õige wäikesed ja kergesti ehitatud, selle tagajärjel katab Sõul õige heateise hulga maa inda ära. Temas puuduwad kaunid uulitsad ja toredad ehitused, mis muid pealinna kaunistawad. Pärismaalaste linnaosad on mustus nii suur, et hoiatalt aga. Praegu on linn, milles üle 200,000 elaniku asumas, Jaapanlaste käes, kes ilma kõige wäheha mõtluseta sinna sisse asuwad, keisri Yi-Heni ametijärgi lahti lastuwad ja terve Korea keisririigi enda omanduseks tunnistawad.

Wladiwostokist ja Tokiost aga tulitwad sõnumid, mis sugugi rahustawat polnud. Sõimise linna all seista wiis Wene sõjalaewa wälja sõiduks ja muidugi ka sõjaks walmis ning jäämurdjad hoida tee nende eest lahti. Tokio sõnumi järele on Wenemaa oma kae juba Nutungi linna ja teiste Jalu jõe ääres olewate kohtade peale pannud ning seitse Wene polku tõtata sedasama sihti edasi.

Need sündmused ei anna sõjaks veel mitte asja, sest Wenemaal on Jalu jõe ääres õigusliku tulustid kaitsta, aga seisukorra muutmata põnewuse kohta annavad nad ometi märku, seda enam, et ka Jaapanlased Koreas agarat tegevust ataldasiwad, kus nad Sõul-Jufani raudtee oma wahisalkade walwamisele on pannud. Mõlemad wastased läheneiwad üksteisele nagu tahtmata, kuna diplomadid leppimise üle pead murdsiwad.

Peterburgist kirjutatadi, et Wenemaa wastus neil päiwil Jaapanile ära saadetud. Nagu endised, nii olla ka see wastus rahu-armastaw. Wenemaa ei lase enesega Mandshuria asjus ülepea mitte kaubelda ja tahab nende asjade üle, kui see tarwiliseks saab, ainult Hiinaga läbirääkimisi sobitada, mis iseseisaw riik on ja kelle tulud selles asjas kellegi teise riigi wastu ei käi. Peats Jaapanil siiski ifka lootus olema, Mandshuria küsimuses wahela rääkida wõida, siis saab ta petetud olema. Wenemaa ei falli selles asjas kõige wahemadki wahela astumist. Wenemaa wastuses Jaapaniale, walitseda täieline waitimine, selle wastu tulla Wenemaa Jaapanile Lõuna-Korea asjus märksa wastu, kui ka ainult majanduslikes; sõjawäeliste asjus peetawad endistest juba läbiräägitud punktidest finni. Jaapan ei tohi Põhja-ega Lõuna-Koreas kindlustatud paikadid asutada. Wene wastus on lähema tulewiku kohta muidugi otsustaw ja seda ei peeta asjatundlistes ringkondades mitte pilwetaks; kuid siiski loodeti, et Jaapan veel palju aru peab, enne kui ta oma saatuse sõjariistade õnne peale rajab. Jaapani keeli Inglise ajaleht „Foreign Office“ ja Jaapani saadik Londonis seletanud, et nad Wene wastuse sihi ja sisu kohta mingisuguseid teatusi ei olla saanud.

Kuda Amerika Ida-Asia küsimuste peale waatab, selle kohta on üks kõrge riigimees Ühisriikides nõnda seletanud: Majandusliste kaswaw tulude mõju politika kohta sunnib Ühisriikisid Ida-Asia küsimuse otsustamisest kõige pealt osa wõtma. Meie soetame (produktseerime) rohkem, kui meie ära tarwitame, sellepärast on meil wõeraid turgusi waja. Panama kanali ei ehita meie mitte kaubanduse jäuks Gu-

ropale Ida-Aſiaga, waid selle tarwis, et meie Ameriklased omale uut turgu tahame awada. Filippini saared ja Hawai ei ole selleks küllalt, meil on „lahtist uſt“ Hiinas waja. Praegune filmapilk pole meie waheliminemiſeks mitte küllalt paras; meie peame aga ikka meeles pidama, et Wenemaa Amerika Ühisriikide lootusi ikka on petnud. Tema saadikut Washingtonis, kes üleüldſe wähe meeldib, ei ufuta mitte palju; arwatakse palju enam, et Wenemaa tegevus Mandſhurias ka Amerika wastu käib. Selle wastu astub Jaapan ka Amerika Ühisriikide tulude eest wälja, kuna Wenemaa, Prantsusemaa ja Saksamaa Hiina äräjäutamist parastise kottuleppimisega nõuawad. Kui Wenemaa ja Jaapani wahel sõda lahti peaseb, siis ei usu Amerika walitsus mitte, et Inglismaa Jaapani häwitamist fallib, sest et Jaapan selleſama põhjuſmõtte eest wõitleb nagu Inglismaa ja Amerika Ühisriigidki. Alalisk arwamine Amerika Ühisriikides lubaks ſel puhul küllalt, Amerika sõjawäelisk wõimu maal ja merel näidata, et oma kaubanduse tulufid Ida-Aſias kaitsta. Amerika walitsus käia täieste selle meelesolu järele ja saab ka selle järele tegufid tegema. Ta ootab, et liikumine rahwa seas ruttu kasvab ja tungiwalt nõuab, et Amerika iſe wastutuse Ida-Aſia asjade poolest oma peale wõtab, oma nõuete eest wälja astudes ja tugewat wäejägu hädakorral kaugele Idasse saates.

— 22. Jaanuaril läſiwad kolm Siberi kütü polku wäikeſtes ſalkades Jalu jõe poole. Suurem jägu maa ſuurtüküwäge saadeti raudteel ſinna. Neli uueſte kottufeatud Siberi polku, kes Haitſchenis ſeiſiwad, ſaiwad käſu Port Arthuri minna, et ſealseid wägeſi toetada. Sõjawäelisk ſeiſukohast tähtis punkt Dichinhou lahe ääres, on kõwaste kindlustatud. Seal ſeiſab 3000 meest Port-Arthuri wäge, kindral Miſchſchenko juhatusel all. Wene ohwitſerid oſſiwad tertwes Mandſhurias hobuſeid Dalnis ja Port-Arthuris oliwad weolaewad walmis ſeatud, et wäge tarbekorral Koreasse wadada. Polk Urali kaſſakaid jõudnud ſinna.

— Baikſe okeani tagawara laewad aſufiwad teele. 3. Ida-Siberi kütüprigadi polgud on Hiina raudteed mööda

oma uute seisupaitade poole teele läinud. 7. brigadi polgud asusid Port-Arthurisse. Wäe-osad ja sõjalaetvastid on kõigeparemas seisukorras. Rõik on igaks juhtumiseks valmis.

Ujaojanes on 1000 kohalise elaniku kraamimeo-wankrit sõjamoona wendamise kallal ametis. Jaapani kaubanduse agendis anti kohalise kindluswäe ülema poolt teada, et linn igal filmapilgul ümberpiiratud seisukorda võib langeda, mis-

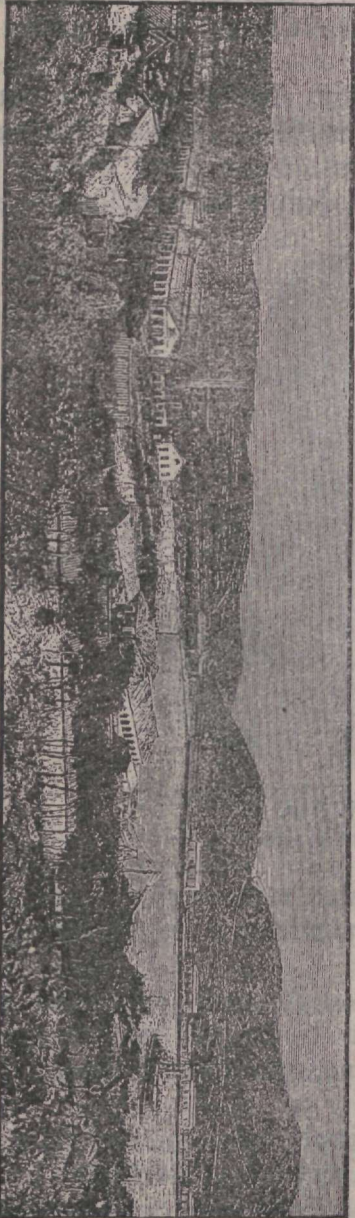
Marji Ito.

Endine Jaapani peaminister.

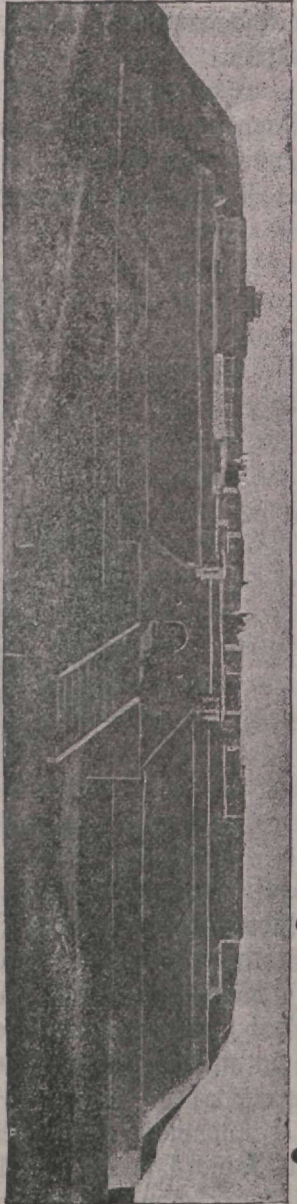
pärast kaubanduse agent igatahes valmis peab olema, et ta Wladiwostokis elawate Jaapanlastega tarwilisel korral wiibimata ära võib reisisda.

Sell korral kui Wene ja Jaapani sõjategevus peale hakkab, tuleb see raudteel olew kraam, mis wäljaspool suurt Hiina müüri seisab, raudtee walitjuse käsul jissepoole külge muretseda.

Rõik need sündmused lasiwad märgata, et kestaw arewus kõige kõrgema tipule oli jõudnud. Marji Ito sai õfjel kätu keisri juurde minna. Seepeale peeti koosolek ära,

Port-Maabatac — Japanese port Maabatac.

The Maabatac Hotel.

millest 5 wanawalitsuse ametnikku, ministerepresident ja 3 admiralid osa wõtsiwad. Nõupidamise jooksul mis 7 tundi kestis, oliwad ministerepresident ja wäliriste asjade minister kauemat aega keisri jutul. Nimetatud koosolekut peeti wäga tähtsaks. Koosoleku otsuseid ei olnud weel teada.

Siin walitseb üleüldine arwamine, et nüüd kõik rahulootused kadunud on.

Jaapani walitsusliikude teatuste järele walmistadi Mandshurias agaraste sõjategevuse wastu. Ljaojane ümbruses kui ka mujal ehitatadi Wene soldatite tarwis majasi.

Waheajal on sõda Ida-Asias juba alanud.

Keisri Majesteet sai kauge Ida-Asia asewalitseja admiral Aleksejewi käest järgmise telegrammi:

Dösel 26. ja 27. Jaanuari wahel, testöö ajal tungiswad Jaapani miinilaewad häkitselt Port-Arthuri kindluse all merel seiswa Wene sõjalaewa wastiku kallale, kus juures Wene soomuslaewad „Retwisan“, „Tsesarewitsch“ ja ristleja „Ballada“ augud sisse saiwad. Wigastuse suurus selgub Keiserlikule Majesteedile lisaks juure pandud seletusest.

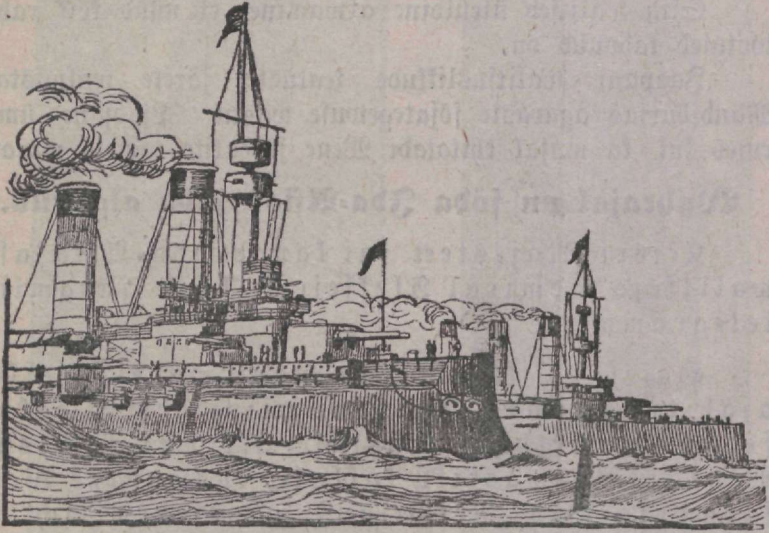
Kindraladjutant Aleksejew.

Nii oli siis kohutaw weremäng meie isamaa ja Jaapani wahel peale hakkunud, ja paraku nõnda, et meie sõjalaewastik esimest kahju pidi kandma. Kolm Wene sõjalaewa saiwad wigastatud. Wigastuse suurus annab asewalitseja Aleksejew Keisri Majesteedile isearalise täiendawa kirjaseletuse läbi teada, mille sisu telegramm kohe ei ilmuta. Ka ei anta telegrammis weel aru, kas ja kui palju Wene merewäe mehi õnnetuse juures langes wõi haawatud sai ja mis Wene laewad waenlase wastu ette wõtsiwad.

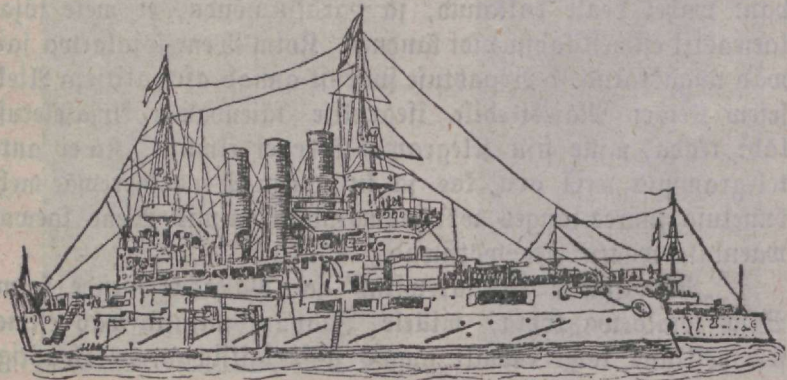
„Retwisan“, „Tsesarewitsch“ ja „Ballada“ nende kolme Wene sõjalaewa kohta, millele Jaapani miinilaewad esimesel wõitlusel kõige esmalt augud sisse lastiswad, wõtab „Rig.

Rundsch. "Wene laewanduse ajatirjast: „Mope и его жизнь“ järgmised teated:

Soomuslaewad „Tsesarewitsch“ ja „Retwisan“ ning esimese järgu ristleja „Pal'ada“, mis 27. jaanuaril Jaapani miinilaewade võõrsel pealetungimisel wigastati d saiwad, on meie sõjalaewade kõige parema sti liigist. Nad on kõige uuema, cja nõuete järel ehitatud.

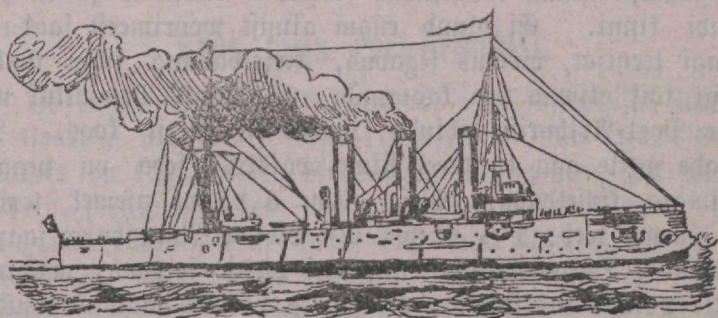

„Tsesarewitsch“ lasti Toulonis Prantsufemaal 1901. a. wette. Ta surub 12,900 tonni wett oma terega wälja, kõige pikem koht on tal 388 jalga, laius — 78 jalga. Tema lael on 4 suurtüki-torni kuus suurtükki, mille õõnsuse läbimõet 12 tolli, 12 suurtükki — 6 tollilist, 20 suurtükki 75 millimetri list ja 10 kuulipildujat. Laewa juhatab esimese järgu kapten Grigorowitsch, wanema ts ohwitseriks on leitnant Schumow. See soomuslaew maksis 11,500,000 rubla.

„Retwisa“ on Amerika laewaehituspaigas 1900. a. walmis ehitatud.

Ta surub 12.902 tonni nett wälja, kõige pikem koft on 386 jalga, laius 72 jalga. Laewa lae pea on 6 suurtükki 12 tollilise õõns fega, 12 suurtükki 6 tollilise, 20 suurtükki 75 millimeetrilise, 24 suurtükki 47 millimetr. 8 suurtükki 37 millimeetrilise õõnsufega ja 4 kuulipildujat. Laewa juhib esimese järgu kapten Tšeschnowitš, wanemaks ohwitseriks on leitnant Stronsti. Soomuslaewa makfab 10,700,000 rubla

„Ballada“ on 1901. a. Peterburis wette lastud Tema pikkus on 415 jalga, laius 55 jalga, kere meesurumine 6.731 tonni. Peal on tal 42 suurtükki, 18 ohwitseri ja 545 madr si Laewa juhatab esimese järgu kapten Kossowitš. Laewa ehitus tuli 5,700,000 rubla maksmata.

Kokku makfawad need kolm laewa 27.900,000 rubla. Õnneks ei ole nende wigastused mitte suured.

Pögenemisest Port-Arthurist

pärast Jaapanlaste esimest lastmist kujutab keegi era-inimene ühes kirjas, mida „Däna-Ztg“ awaldab, wäga wärwikal wiisil. Riri on Brkutschist 9. Weeb. kirjutatud ja käib lühenda-tult nõnda :

Eila õhtu jõudisin 11-päewase teekonna järele õnnelikult ja terwelt Port-Arthurist siia. Mis ma 26. Jaanuarist eilaseni ära olen elanud, seda on wäga palju, nii palju, et ma seda rutuga pooltki üles ei jõua kirjutada.

Nii palju woin aga öelda, et 26. ja iseäranis 27. Jaanuar, Port-Arthuri lastmine mulle eluajaks meelde jääb. Tund kella 11—12, kus umbes 300 pommi meie majade ja peade üle lendasiwad, oli tõsine ja hirmus. Mõned granatid lõhkesiwad meie maja ligidal, tükid kukkusiwad tatus-tele ja meie dotki, mis kindluse all on; need pommid lõhke-

siwad ainult mõned sammud meist eemal. Esimese suurtüki-paugu järele paniwad kõik meie Hiina dokitöölised plagama ega olnud neid enam näha. Põgenemine linnas oli ilm- kirjeldamata, kõik majad, iseäranis kauplused, pandi kinni; pangamaja aknad langesiwad sedamaid kildudeks ja ka pant pandi kinni. Ei olnud enam ainust woorimeest saada, ei kedagi teenijat, hirmus segadus, kirjeldamata tihhi ümber- ringi, kõik oliwad pea kaotanud. 28. Jaan. hommikul wõi- sine Port-Arthurist lahkuda, umbes 30 meest koos. Mis waade meile aga raudteel filma paistis, seda on peaaegu wõimata kirjeldada. Meie olime 6 päewa asemel, terwelt 11 päewa teel; 1½ päewa üksi pidime Mandshuria jaamas ootama. Sõites pidime enamasti püsti seisma, magamise peale polnud mõeldagi. Seejuures polnud jaamades midagi süüa, ja 600 inimest rongis, enamasti Port-Arthuri ohwit- seride naised ja lapsed! Misugune südant lõhestaw pilt! Ma ei unusta seda iialgi! Olets wõinud nutta halda meele pärast emade üle, aga teiselt poolt wõis ka uhke olla see- üle, mis film nägi. Misugused tublid, wahwad naised! Smeestamisewäärt julguse ja kangelase-wisadusega muretsesiwad ja wõitlesiwad nad oma laste eest. Riipalju kui wõisime, aitasime neid ja jagasime nendega oma wähest kaasawõetud toitu.

Gila sain esimest korda jälle sooja lõunat, 10 päewa elasime theest, leiwast, natukesest worstist ja konserwidest, mida me' õnneks wiimasel filmapilgul weel saime osta. Saani- sõit üle Baikali järwe, 40 wersta, mida kõik nii wäga kartsiwad, läks, Sumalale tänu, üsna õnnelikult. Üleüldse- saat. s hea ingel meid tee peal waeste naiste ja laste õnneks. Õnnetus tõmbas meid isekeskes ligemale, wiimaks olime üks ainus suur perekond.

Jrkutsk on talwel ilusam kui suwel, Baikali järw oma lumekattega, oma mägedega ja selge päikesepaistega, suure- päraline. Tuhanded wõrmad inimestega, sõja- ja raudtee- materjaliga, ilmatu pikad soldatite-woorid jala, raudtee palawiku-farnaase rutuga ehitusel (teede-minister würst Hilko- wise sellepärast siin) — see kõik pakub kirjut, kurba ja see-

juures fiiski huwitawat pilti. Kui palju õnnetust ja walu, muret ja wiletsust toob sõda kaasa, ja see on alles hakatus; kuidas saab weel lõpp olema!

Kaks kirja Port-Arthurist.

Et praegusel ajal kõigi huwitab, mis sõjatväljal sünnib; siis awaldan ühe lahtise kaardi siju, mis sõja ajal Port-Arthuris on kirjutatud. Kirjutaja on kapten M. Mikkelson (eestlane), kes reisijate-laewa „Nowikuga“, mis Sda-Hiina raudtee-seltsi laew on, enne sõja algust Dalnis wiibis, kuna see laew nüüd sõjateenistuses on. Seal on weel teisa Gesti kaptenisid ja tüürimehi. Kiri ise käib nii:

Õösel 26./27. jaanuaril tuliwad Jaapanlased Port-Arthuri kallale. Mina olin sell õösel Port-Arthuri alla tulemas. Kell 4 nägin tufekuma; mätlefin tuletorni olema, oli aga Jaapanlaste ja kindluse elektrivalgus. Kell 7 jõudsin linna ligi — Jaapani sõjalaewad ei näinud mind. Praegu olen juba nädal aega Port-Arthuris, admiral Greewe käsku kuulamas. 27. Jaan. päewa-ajal tuliwad Jaapanlased jälle kell 11 hommiku; lahing oli kõwa. Kuulid lendasiwad wilistades üle pea, pommid lõhkesiwad ümberringi, aga „Nowikut“ nad ei trehwanud. Selle lahingu aegus saiwad Jaapanlased suurt kahju ja ei ole enam päewa-ajal julgenud linna ligi tulla. Õösel wahel tulewad nad ja mõne kõmmu lastmise järele lähewad jälle minema.

Teine rutuga kirjutatud postkaart on jellefama Gesti kapteni hr. M. Mikkelsoni käest ning sellest samast päewast; ta tuleb Helsingi kaudu ja käib nõnda: „Port-Arthuris, 8. Weebr. (27. Jaan.) Jõudsin hommiku kell pool 7 kaubalaewa „Nowikuga“ Port-Arthuri sadamasse. Raugelt mere pealt nägime esimese õöfise lahingu tulefid (kui Jaapanlased torpedodega kallale tungisiwad), aga arwafime merewäe harjutused olewat. Täna päewal oli kõwa lahing. Et sõja lahti peasmist keegi ei uskunud, siis kaotas meie

kompanii 4 kaubalaewa, mis Jaapanlaste kätte sat-
tusiwad. Merel suuremat lahingit wist oodata ei ole, aga
maal Salu jõe ligidal ja Koreas, saab wist kōwa wõitle-
mine tulema.

Eesti soldati kiri Pori-Arthuri esimese lahingu üle.

Port-Arturis, 1. Weebr.

Peale wiimase kirja kättesaamist sõitsime Port-Arthurist
ära ja olime kunni Jõulu-laupäewani wõerastes linnades.
Siis ei olnud sõjast weel kõigewähematti kuulda, ehk
teda küll tulema kardeti, misjuguine kartus juba pea sest
saadik on, kui mina teenistuses olen. Meie olime weel
Detsembri-kuu algul Jaapani linnas; siis oli weel kōik wa-
gune, ja keegi ei teadnud sõjast rääkida.

Sealt läksime mõne päewa järgi jälle mööda saarekese
ja linnakesi Australia saarestitu poole, kunni häkiste Põhja-
Amerika walitsuse all olewal saarekesel sei was linnas meie
laewa komandör Waitie okeani laowastiku peatomandõri
poolt telegrammi sai, Jõuluts Port-Arthuri tagasi tulla. Ehk
meie küll tagasi ruttoma hakkasime, ei jõudnud meie jüiski
Jõuluts Port-Arthuri, waid saime umbes 70 wersta Port-
Arthuri eemale, Dalni lähedale antrusse.

Esimese püha hommikul läksime Dalnisse, kust mõne
päewa seisnise järgi Port-Arthuri jõusime. Peale kolme-
kuninga päewa läksime jälle Dalniste, kus kunni 25. Jaanu-
arini olime. Selle päewa õhtul saime käsu, nii ruttu kui
wõimalik sealt lahkuda ja Port-Arthuri tulla. Kohe hakati
auru tegema ja kell 1 öösel algas sõit ing hommikul 26.
Jaauaril kell 5 ajal jõudime õnelitult Port-Arthuri. Paari
tunni järgi jõudis ka teine õpilaew „Dihigit“ Port-Arthuri

Just parajaks ajaks jõudsime kohale, sest oleksime meie
weel päewa hiljemaks jäenud, oleks meie läsi küll wist hal-
waste käinud, sest Jaapanlased oleksiwad wõinud meie laewa
oma miinidega puruks lasta, kuna meie endid hoida poleks
teadnud. Kuigi oleksime teadnud, aga jüiski poleks meie

laew, millel wäikesed suurtükid peal olivad, Jaapanlaste hulgale laewadele wastu suutnud panna.

Kui Port-Arthuri jõudsime, nägime koha, et midagi tulemas on, sest kõigi sõjalaewade pealt tweeki üleliigseid postaja ja muud koli linna, mis laewade peal tülinaks oleksiwad olnud. Ka meile anti käsk, kaks ülemat järku mastisid ja kolm ülemat raja wõi põikpuud igast mastist maha wõtta, mida meie nii rultu kui wõimalik täitsime.

Sellesama päewa peale lõunat, s. o. 26. Jaanuaril, läksime meie reidilt ära teise laewa asemele sadama sissekäigu koha peale „brandwahti,“ kus alati üks laew seisab, mille pealt wõeraid laewu saab käidud läbi waatamas, et need külgehakkawat haigust ega mnud keeldud kaupa sisse ei tooks. *

Teised sõjalaewad, ja nimelt laewastitu soomuslaewad „Petropawlowst“, „Sewastopol“, „Poltawa“, „Bobeda“, „Hetwisan“, „Tsesareriwitsch“, esimese järgu ristilejad: „Diana“, „Ballada“, „Astold“, ja „Bajan“, teise järgu ristilejad: „Bojarin“, „Nowit“ ja weoristleja „Angara“ seesama laew, mille peal mina Sewastopoliist Wladiwostoffi sõitsin. See on nüüd ka sõjalaewaks ja on tal suurtükid peal. Peale nende on veel kaks suurtüki-paati „Giljak“ ja „Bobr“ ja veel hulk miinilaewasid. Shtul anti teada, et öösel saab oma laewade wahel manöwrit peetud, kus miinilaewad katsuwad teisa ära wõita. Miinilaewad on wäikesed, pikad, kitsad ja madalad laewad, 40—50 meest igauhel peal. Igauhel on ka paar suurtükki, aga neli ja rohkem miinisid. Iga hästi sihitud miin wõib kõige suurema laewa ära uputada. Miinilaewad on kiire jookuga, 40 ja 50 wersta tunnis. Et nad õhufeste seintega on, siis wõib iga wäiksema suurtüki kuul ta läbi lüüa. Sellepärast wõiwad nad ainult õõseti ja paksu ubuga kawalalt suurtele laewadele läheneda. Näitab ta aga ennast enneaegu, siis wõib suur laew ta puruks lasta. Et miini wälja lasta, jels on tal tarwis wähemalt 1½ wersta peale läheneda. Selle kauguse pealt lastakse hartwasti märki; $\frac{3}{4}$ ehk $\frac{1}{2}$ wersta pealt wõib juba loota, et paak märki läheb. Miin

on 3 sülla pitkune raud palk, seeft tühi, aga terawata ot-
sadega. Etteotsja sisse on puuda neli kõige kangemat püsfi-
rohtu pandud, kuna taga-otsas kruwi ehk tiivad on, nagu
aurulaewal, ja seal on ka masin, mis tiivad kaima paneb,
nii kobe, kui miin laewa peal torust wälja on wisatud ja
wette puutub; tulise kiirusega kihutab miin weepinna alust
kaudu edasi. Buutub ta kuhugi wastu, siis lööb eesotsas
olew püsifirohi põlema ning sünnitab plahwatuse, mis terwe
juure laewa wõib ära uputada. Masin miini sees töötab
kõkkupressitud õhuga ja wõib miini kuni 2 wersta edasi
ajada.

Õhtul peeti manöwrit, mis kell pool 12 ära lõpetati,
mil miinilaewad sadamasse tulitwad. Umbes kell 12 ajal
õõsel äratas suurtüki mürin meid unest üles. 4 Jaapani
miinilaewa olivad jalaja ja ülepea ootamata meie laewas-
tiku setka tulnud ja umbes 6 miini wälja lastnud. See
sündis kõik nii ootamata, sest sõda polnud weel kuulutatud
ja ei olnud weel wahilaewasid wäljas. Üks miin sattus
foomuslaewa „Desarewitschi“ tagumise otsa alla ja lõi angu
läbi tüürimasina. Teine miin trehwas „Retwisani“ nina
alla, kuhu ta umbes ruutsülla suuruse angu sisse lõi ja 5
madrust, kes seal eesruumis magasiwad, ära uputas, sest
et nad seal enam wälja tulla ei suutnud, kui luugid kinni
kruwiti, et weisi teistesse ruumidesse ei läheks. Kolmas
miin wigastas ristlejat „Palladat“. Wiga ei olnud suur
ja saab warsti parandatud. Kui plahwatused juba käisi-
wad, siis alles saadi selgusele, et waenlane ligi on, ning
hakati kobe tuld andma, nii hästi kui see wõimalik oli.
Üks Jaapani laew on küll tõeste põhja lastud, aga kui
palju teised wiga saiwad, seda ei tea, sest kes seda pimedas
nägi.

Selle eel-päewal käiswad kats Jaapanlast Port-Arthuris,
kellest üks konsul ja teine politseimeister pidanud olema,
kellel ka paberid ligi olnud, aga ega nad muud ei olnud
kui Jaapani ohwitserid, kes meie laewade seisu järel waa-
tasiwad. Sellepärast nad õõsel ka kõige paremad laewad
wälja walisiwad, ehk nad küll teiste taga kalda olivad.

Kolm ohwitseri wõeti selsamal ööl kinni, kes Wene ohwitseri riides oma wäikese paadiga meie laewade wahel sõitsiwad. Muidugi waatasiwad, misugusid sünniks lasta. Wene laewa tunnimehe küsimise peale: „Kes sõuab?“ on nad puhtas Wene keeles wastanud: „Ohwitser“; küsimise peale „kust laewast,“ ütelnud nad niisuguse laewa nime, mida praegu mitte siin ei ole. Sellepeale läinud laewalt aurupaat ja tabanud mehikesed tinni. Kolm miini on määrgist mööda läinud. Üks tuli weejookuga meie laewa juurde, kust aurupaat ta meie laewa kõrwale kaldale wedas. Kaks tükki leiti kaugemalt kaldast. Wene miinid, kui nad märki ei lähe, wajuwad põhja, aga ju Jaapani omadel seda kunsti küljes ei ole. Järgmise päewa (27. Jaanuari) hommikul umbes kella poole üheksa aegus, nähti meie wahilaewade ja kalda pealt wahitornist mere peal nelja Jaapani ristlajat põigiti Wene laewastikust filmaringi peal mööda minewat, wist lootes, et Wene laewad neid taga ajama lähewad, et siis neid appitulewate Jaapani teiste laewade aitamisel käfile wõtta, mis neil ehk ta korda oleks läinud, sest meie kolm wigastatud laewa oliwad sadama sisseläigu kohal madala peal tinni ega oleks wõitlusest osa wõtta saanud.

„Retwisan“ on praegu meie seisukohast sülda 50 weel ninapidi põhja peal kinni. Teistel topiti järgmisel päewal augud kinni, pumbati wesi wälja, nii et nad ülesse fertisitiwad, ja wiidi sisseläisse sadamasse. Meie omad ei liikunud paigast, ehk küll täie auru all seisiwad. Kell 11, 47 min ilmusiwad Jaapani laewad uueste, kes kaks suurtükipauku meie peale lastisiwad. Kolmanda paugu peale jõudis juba üks meie laewadest neile wastu anda, mille peale alles päris mäng algas; mõlemilt poolt anti niipalju tuld kui keegi jõudis. Meie kindluse 16-tollistest suurtükkidest saadeti mõned head mürakad neile kaela. Meie laewad sõitsiwad täie sõiduga minema, ühtelugu neile tuld andes. Kiiremad ja julgemad laewad oliwad peagi üsna Jaapani laewade seas ning andsiwad neile küll suurtükide, küll miinidega walu, nii et nad juba kahelümneviie minuti pärast minema paniswad. Meie laewadest kõige julgem oli

„Notwit“, wäike ilma soomusteta laew, kes fiiski täiesti terwe nahaga peafis, ehk küll ta eest kordeti. Ta oli ainult ühe augu allapoole weepinda saanud, mis warsti parandatud saob.

Suurt wiga keegi laew ei saanud, olgu küll, et igaühes wäikseid märkisi tunda oli — kellel korsten läbilastud, kellel mastid wigastatud, kellel õhufese seina sees auk. Soomuste wastu trehwanud kuulid ei teinud kõige wähematki wiga. Kõik need wäikesed wead on nüüd juba parandatud.

Mina tulin parajaste esimese paugu aegus aurupaadiga reidilt kaubalaewa pealt ja olin just kesk laewastikku, kui esimene pauk käis ning õhus pea kohal hulgemist, õigmine kohisemist kuulda oli. See pomm lõhkes mõnikümme sammuga paadi nina ees, määratumatamat weesammast üles keerutades. Peale selle oli neid juba lugemata palju. Mõni neist langes wette, mõni läks wastu kalda mäge ja lõhkes seal, tolmu pilweid üles lüües. Küll sattus neid üle mäe sadamasse ja linna, küll lõhkes neid õhus pea kohal, kust tükid ja kuulikejed sulinal wette sadasiwad.

Õnnetu kohutas see küll kangeste ära, aga mõne paugu järgi kadus igasugune argtus, sest näha oli, et mine, kus tahad, ikka wõib sulle mõni tükk kaela tulla ja sind surmata wõi haawata, kui see sinu jaoks on määratud. Wiimati harjus kõigega ära, nii et isegi tore ali waadata, kuidas määratumad kered eemal suitsu sees wee peal keerutasiwad ja wahetpidamata igast küljest suitsu ning tuld wälja purskasiwad, kuidas pommid wee sees lõhkesiwad ja toredaid weesambaid sünnitasiwad wõi jälle taewa all lõhkesedes ülevalt kuuliwihma alla saatsiwad wõi kuidas pomm sõõlademesse sattudes suurt tolmutpilwe sünnitas ja weel wiimaks, kuidas linna elanikud ja iseäranis Hiinlased tulise kiirusega surma hirmus jooksiwad ning siia kui sinna endid peita püüdsiwad.

Mina jõudsin oma laewa peale („Rasboinik“), aga weel kestis lastmine.

Meie laew lastmisest osa ei wõtnud, sest et madala

peal finni olime ja tesite taga seisime. Jaapani kuulid meid ka ei trehwanud, ehk neid küll ümberringi lõhkes.

Üks pomm lõhkes meie laewa lähedal kalda peal, mille küllest ta ühe lapsepea suuruse tüki laewa wistas, ning haawas ka ühte meie madrust, kes öösel leitud miini juures wahis oli. Saatw on reie sees ja pole kardetaw. Ülepea on Wenelasi 22 surma ja 97 haawatud saanud, kuna Jaapanlasi uuema sõnumite järele 50 surma ja 150 haawatud saanud. Üks Jaapani laew läks põlema ja wist ka põhja. Kolm laewa on teiste poolt hädawaewaga Tschfu sadamasse wiidud; peale selle on kaks wõtluse wõimetuks tehtud. Nii on nende kahjud meie omadest palju suuremad.

Praegu läiwad Jaapani miinilaewad igal öösel meil wõeraks, kust neid meie suurtüki paugud minema kihutatwad.

Täna, 1. Beebruaril, oliwad jälle merel mõned waenlale ristlejad näha. Meie ootame warsti uusi laewu juurde, mis waenlasele paha wõitfiwad teha. Dalni lähedal olla Jaapani wägi, umbes 1300 meest, maale läinud, aga meie maawägi ja kasakad on neid tubliste käsile wõtnud.

Weel teatan, et meie teise järgu ristleja „Bojarin“ on oma pandud miini otsa kogemata juhtunud, mis ta põhja on purustanud, nii et ta enam teenida ei wõi. Mehed on kõik peastetud. Täna räägiti juba, et laew olla põhja wajunud. Ei tea, kas see kõik ikka tõsi on.

Sõjalise tegevuse kohta räägiti, et Ida-India wetes olewad Inglise sõjalaewad lisaks Inglise-Hiina laewastitule minna. Ida-Afrikas peetakse 5000 meest walmis, wiibimata ärasaatmiseks Colombosse ja Singapuresse, kus nad uusi käsufi teenistuseks põhja pool saawad.

Londoni Jaapani saadik ütles, 400,000 meest Jaapani wäge olla praegu sõjawalmis.

Enne sõja algust olnud läbikäimine Jaapani ja Hiina Peterburi saadiku wahel enne esimese ärareisimist, wäga elaw. Jaapani saadik annud Hiina saadikule oma ärakut-

sumist kõnetraadi kaudu teada, ja ilma oma tõlla ettesõit-
mist ära ootamata tõttanud Hiina saadik jala Jaapani
saatkonda. Pühapäeval käinud Hiina saadik kolm korda
Jaapani saadiku juures, kes teda vastu wõt-
nud; teiste riikide saadikuid ei wõtnud ta
aga mitte vastu. See südameline sõprus mõlemate Aasia
riikide saadikute wahel on ju arusaadaw, üks on praegu
Wenemaa awalik, teine tema jala waenlane.

Wladiwostoki all Wene sõjalaewad wärwiti mustaks,
sest et see karw sõja kohta sündsam on. Wei-hai-wei juurde
on kuulu järele tugew Jaapani sõjalaewastik kogunud.
Kindlustatud sadam Wei-hai-wei Petschili kitsuse ääres on
Port-Arthurist 75 wersta eemal. Ka Saksa keiser jätnud
oma teekonna Bahemerde Wene-Jaapani sõjapärast katki.
Pühapäeval pidanud ta riigi-kantsleriga ja wälimiste as-
jade ministriga laua nõu. Siin kardetakse, et
Hiina mitte erapooletumaks ei järe. Seal awal-
das Jaapani walitsus märgukirja, milles ta kõik süü Wene-
maa peale ajab, sest ta pidanud kolm nädalat asjata Wene
wastust ootama ning teda lastud ka siis weel oodata, kui
wastuse tulekut lõpuks ette kuulutatud.

Selle wahel peal wõtnud Jaapanlased mitu Wene kauba
laewa söökoormatega, nende seas aurulaewad „Schilka“ ja
„Mandschuria“, ära. Wiimane oli Nagasakis.

Londonis teadis Inglise walitsus kõiki Jaapani sam-
must selgesti juba ette, kuna Inglise peaminister Balfour
neid heaks kiitis.

28. Jaanuaril wõttis üks Wene sõjalaew Hongkongi lähedal
Jaapani postilaewa „Suaba Marie“ kinni. Selsamal
ajal teatas ka Amerika merewäe saadik Tokiost, et üks
Jaapani sõjalaewastik sealt Tshemulposse sõitnud. Ka pan-
nud Amerika, riikidele ette, sõdapidawate riikide peale käia,
et nad wõitluse lõpetaksiwad.

29. Jaanuaril käiswad Keiser ja Keisrinna Aleksandra
Teodorowna merekadettide korpuses, kus Keisri Majes-
teet merekadettide poole kõnega pööras ja neid

ohwitseride arvu täiendamiseks kaugele Idasse ilma eksaamita mitschipmannideks nimetas

Selsamal ajal lahkus ka Jaapani saatkond Peterburist.

Ka lätsivad Tshemulpos mõni tuhat meest Jaapani sõjaväge maale, selle peale waatamata, et kaks Wene sõjalaewa seal olivad.

Selleks sõjakäitüks ehitati ka Baikali järtve jää peale raudtee.

Ühisriigid otsustasivad Wene-Jaapani sõjapuhul era-pooletuks jääda.

Parisi teaduste järele olla Jaapanlastel nõu ja eesmärk, Port-Arthuri linna ära näljutada. Seks otstarbeks seadwat Jaapani ohwitserid Harbini lähedal nõndanimetatud „Hiina röövlisalkasid“ kokku, kes Port-Arthuri poole minewa raudtee peatwad ära lõhkuma. See töö olla kahlemata juba peale hakkanud.

Port-Arthuri all wiga saanud kolme Wene sõjalaewa suuruse, wanaduse j. n. e. kohta tõime juba teate. Laseme siin nende nelja laewa üle, mille wigasaamisest telegrahw hiljem teatas, niisamasuguse selctuse järgneda: Soomuslactw „Poltawa,“ 10,600 hobuse jõudu, terasest kerega, ehitatud 1894, komandant 1. liigi kapten Uspensti; „Diana,“ 11,610 hobusejõudu, terasest kerega, ehitatud 1903, 1. liigi kapten Saleski; „Astold,“ 19,000 hobusejõudu, terasest kerega, ehitatud 1900, 1. liigi kapten Reizenstein; 2. liigi ristleja „Rowit,“ 17,000 hobusejõudu, terasest kerega, ehitatud 1903, komandant 2. liigi kapten von Esen.

„National-Zeitungi“ Peterburgi kaastööline jutustab Inglaste uuesti kelmusest järgmise lou, mis, kui see õige on, kui politikaline äraandmine Wenemaa wasta on. Pärast Hiina-Jaapani sõda wõttis Wenemaa Port-Arturi täieete awalitult omale ja tegi selle omale tugewaks kindluseks. Inglise-maa pani oma kää Wei-hai-wei peale, pidi seda ka kindlustama, jättis seda aga tegemata. Aga mis tigi Inglismaa nüüd, enne sõja algust? Ta jättis selle sõjaväelisel määratu tähtsa paiga maha, et seda — Jaapanlastele tarwitada anda. Wei-hai-wei oli Jaapani sõjalaewastikule

warjupaitaks, siit jooksiwad Jaapau laewad Port-Arthuri poole wälja, siit laeti Jaapani uusi Europast tulewaid rist-lejaid, mis Inglise lipu all ilmusiwad, ning nüüdses sõjas paneb Wei-hai-wei, kui see Jaapanlaste käes on, Wene Port-Arthuri laewastiku liikumise kinni. Inglise on Wei-hai-wei sõja puhuks Jaapanile annud, kelle laewa wägi linna all seisab. See on seda suurem kelmus, et Wenemaa Wei-

Grahw Katsura
Jaapani peaminister.

hai-wei peal lehwiwad Inglise lippusid usaldas ja Inglise erapooletuse peale julge oli. Nüüd pole Jaapanlastel raske Port-Arthuri sadamat kinni panna, seal olewaid Wene laewu tegetufeta nurgas hoida, sest Inglise Wei-hai-wei on nende seljatugi. Inglismaa on sellega, et ta Wei-hai-wei Jaapanlastele andis, ka Hiina ülemwalitsuse õiguste wastu efinud.

Saksa wälimiste asjade ministeriumis öölbi „Now. Bremenja“ kaastöölisele, et Saksumaa Jaapani ja Wenemaa

waistu ühte wiisi erapooletu saawat olema, aga Wenemaa, meie Euroopa naaber, kes meiega ajalooliste sidemete läbi ühenduses seisab, on meile muidugi kallim. Saksamaa ei tee Wenemaale mingisuguseid raskusi; Wenemaa võib iga-
tahes Saksja sõpruse peale julge olla. Andke seda Wene-
lastele teada.“

Jaapanlaste sõjaplaani üle on üks Jaapani saatkonnna
liige Londonis kellegi ajakirjaniku waistu nõnda arutanud:

Kindral Sarantshi.

Jaapani sõjaminister.

„Meie esimene katse saab olema, Wene sõjalaetwastikule
surmahoopi anda. Läheb see meil korda, siis wõtab Wene.
maa wiist mõistuse pähe, nii et maasõda enam tarwis pole;
kui mitte, siis peame oma sõjatwae Koreas maale saatma
(on juba sündinud, ja osast juba enne sõda) ning laseme ta
Mandshuriasse marsšida. Wõimalik on, et Wene sõjalaetwad
wõitluselt eemale hoiawad ja Port-Arthuri ning Wladimos-

toki batareide kaitse alla jäewad. Sel lool on wõimalik, et meie oma wäe Port-Arthuri seljataha saadame ja laewastiku lagedale merele ajame. Meie oleme selle eest hoolt kandnud, et Taga-Siberi raudtee, mis Mandshuriat Wenemaaga ühendab, ära lõhutatse."

Dessa Wene lehe kaastöeline on kohalise Jaapani konsuliga selle üle rääkinud, kas Jaapani wäge nüüd külmpalju ei nõrgesta. Jaapani ametnik arwanud, et külma kodumaalastele ka talwise sõjapidamise juures suurt teha ei wõida, sest Jaapani soldat kannatada wäga hästi külma, ehk ka kodumaal küll paras kliima walitseb. Jaapani wägi olla Hiina-Jaapani sõja ajal kõige parema tunnistuse selle kohta annud, sest ka siis kestnud sõda kunni Weebruari-kunni ning Jaapani soldatid olla päris kergetes riietes kõik sõjaraskused ära kannud.

Koreast ja Hiinast ei olla nimetatud ametnik palju head teadnud rääkida. Need riigid finnitada, et nad erapooletuks jääda. Imelik ja raske olla aga erapooletu olla, kui just sõda oma piirides möllab. Korealased näidata üsna awalikult, et nad tugewama poolega ühes minna tahawad. Hiina tähtsam riigimees asekuningas Juanschikai olla niisama kawal kui tutaw Li-Hun-Tschang. Hiinlased näidata just praegusel ajal õige suurt kawalust ning arwata olla, et nad wiimaks awalikult selle poole astuwad, kellele sõjas suurem õnn osaks langeb. Jaapani ametnik arwanud, et niisuguste abimeeste peale, nagu Korea ja Hiina on, mitte Jaapanil ega ka Wenemaal suurt lootust panna wõimalik ei olla.

29. Jaanuaril astusiwad 30,000 Jaapanlast Koreas maale ja hakkasiwad Sõuli poole marsšima.

Jaapani keiser juhatab isiklikult ja suure tahtmise jõuga sõjategetewust. Ministrite nõutogu on alaliselt koos. Kõik kubernerid on Tokiosse kutsutud tarwilisi eeskirjasid wastu wõtma. Kõik sadamad ja isegi Tokio on sõjaseaduse alla pandud. Diplomatiliste arutuste käiku Wenemaaga antakse rahwale awalikult teada.

Hiina leß keisrinna olla sõja pärast suures ärewuses ja lastnud oma raha ja wäärtasjad pealinnast riigi sisse wiia.

Runa ta ennaft ärareisimise wastu walmistanud, mis aga fiiski järele jäenud.

30. Januaril jõudsiwad Tshemulposse 9 Jaapani laewa 2500 mehega.

Selsamal ajal wõtsiwad Jaapanlased ka Mosampo linna oma kätte, et seda kindlaks teha ja oma sõjalaewastiku sõjalise tegevuse aluseks wõtta. Üks Jaapani wäejagu jõudnud Sõuli.

Port-Arturi all olnud mere lahingi kohta kirjutab üks mere-inshener „Birsh Wedom.“ nõnda: Auk soomuslaewa sees ei pruugi mitte tingimata laewale hukkaminemist tuua. Baewaruum on weekindlate seinade läbi 8 kummi 10 osasse jäntatud, nii et wiga saanud laewa alumine ruum ennaft ainult $\frac{1}{8}$ wõi $\frac{1}{10}$ osa wõrt weega täidab. On weekindlad seinad õigel ajal maha lastud, siis wõib laew, kui augu peale, „paif“ on pandud, wõitlust weel edasi pidada; kaugemate sõitude tartwis peab ta aga dokis enne ära parandatama. — Mis Jaapani miinilaewade pealetikkumise juure lähemalt puutub, siis tuleb järgmist arwata. Et miini ainult mitme tofina süla kauguselt wõib lasta, siis jooksiwad küll Jaapani miinilaewad, mis õhtul weel kaugel merel oliwad, õfisel täie auruga Wene soomuslaewa peale, mis juures neile pimedus ja paks udu, mis Petshili lahes harilik on, tuluks oli. Rahtlemata saiwad ka Jaapani miinilaewad wiga, sest et lugu miinilaewade pealetikkumise puhul ikka nõnda on. Teiselt poolt tähendatakse selle küsimuse kohta: „Arwamine ei ole wististe mitte ekslik, et wähemalt Wene suuri soomuslaewa pitkemaks ajaks mitte jälle wõitlustwõimuliseks ei saa teha. Et Wene terwe laewastik pealetikkumise-wõitlust wõiks algada, selle peale on nüüd weel wähem mõelda kui enne. Ra saab wastase esimise wõidu mõju eistotsa üli suur olema. Aga teiselt poolt on oodata, et Wene torpedolaewad kõif saawad tegema, mis nende wõimuses on, et wastasele, kes Port-Arthuri sadamat kinni peab, mõjuwalt kätte maksta.

Port-Arthuri sadama kohta saadetakse „Birshew. Wedomostile“ järgmised teated, mis meie laewastiku seisuforda

walgustawad. Wene laewastik ei wõinud mitte sadamasse jääda, sest et sellest wäljaminek wäga kitsas on ja et wäljasõitmine ainult weetõusu ajal wõimalik on. Nii wõis laewastik ainult fall-aawal, 3 tunni 4 laewa korraga, ja nimelt ainult üks kord 24 tunni sees sadamast lahkuda. Aga ka wälise reidi peale ei wõi laewastik jääda, sest et niinõlemate kallaste wahel liig kauge on, nii et laewad siin liig kaitseta oleksiwad. Meie soomuslaewadel polnud kõigil, nii arwatakse, mitte wõimalik, õigel ajal sadamasse sisse jooksta, ning suure lageda weepinna peal, kuhu suurel arwul kaitseta laewu waja oleks olnud ja kus elektri walguseheitja tegewus raskendatud on, wõis miinilaewade pealetükkimine, liiatigi õõsel ja uduga, hästi korda minna.

Wei-hai-wei sadama kohta, kus, nagu teada, Jaapan oma laewastiku on kogunud ja mis praeguses sõjas weel tähtsat osa saab mängima, kirjutawad Wene lehed:

Simonoieki rahulepingu 8. punkti järele — see leping tehti pärast Hiina-Jaapani sõda — on Jaapanlastel õigus, Wei-hai-wei, mille nad sõjas ära wõitsiwad, niikaua oma käes pidada, kuni Hiina teise sõjakulu-osa ära maksab ja kuni lepingud kaubanduse ja laewa sõidu kohta Hiinas alla on kirjutatud. Täiendawad punktid määravad weel, et Jaapanil õigus on, Wei-hai-wei ühte waepriigadi pidada ja et nende all olewa krundi juurde Luitongi saar ning üks 15. wersta pitkune maatükk maa poolt on arwatud. Kui Wenemaa Märtsis 1898. Kwantungi poolsaare omale wõttis, andis Jaapan Hiina nõusolemisega Wei-hai-wei Inglismaa kätte ja nimelt niikauaks, kui Wenemaa Kwantungi maakonda oma käes peab. Et Saksamaa, Riitshand oma alla wõttes, Shantungi poolsaarel iseäralisi õigusi sai, siis pidi Inglismaa ennast kohustama, Wei-hai-wei maa sissepoole mitte raudteed ehitada. Mai-kuus 1898 lahkusiwad Jaapanlastel Wei-hai-wei ja 1. Juulil tegiwad nad Ingliselega selle paiga kohta käiwa lepingu ära. Maad on sellel Inglise paigal 285 ruutpenikoormat 123,000 elanikuga. Jaapani sõjalaewastiku seismine Wei-hai-wei lubab laewastikku Port-Arthuri, Tshemulpoga ja Inkonga (Niutsh-

wangiga) ühenduses pidada ning väljaminekut Port-Arthurist lõuna poole, Kollasesse meresse, takistada, wõi teiste sõnadega: Wene laewastikku Petchili lahes ja Korea lahes kinni pidada. —

Wene kaubalaewade „Schilka“, „Mandschuria“ ja ühe nimetamata laewa finniwõtmine Jaapani sõjalaewade poolt sündinud Mofampo linna all. Wiirase laewa oli Wene walitsus süte ja leitwa wedamiseks üürinud, mis koorm tal ka peal olnud. Kaubalaewad ei pannud wastu ja Jaapanlased paniwad nad wahi alla. Weel tats Wene kaubalaewa wiidud Sashosse. —

Korealased aga saada Wenelasi kui oma õiglasi sõpru wastu wõtma; terwe Korea rahwas pidada Wenelasi oma peastjateks Jaapanlaste käest. —

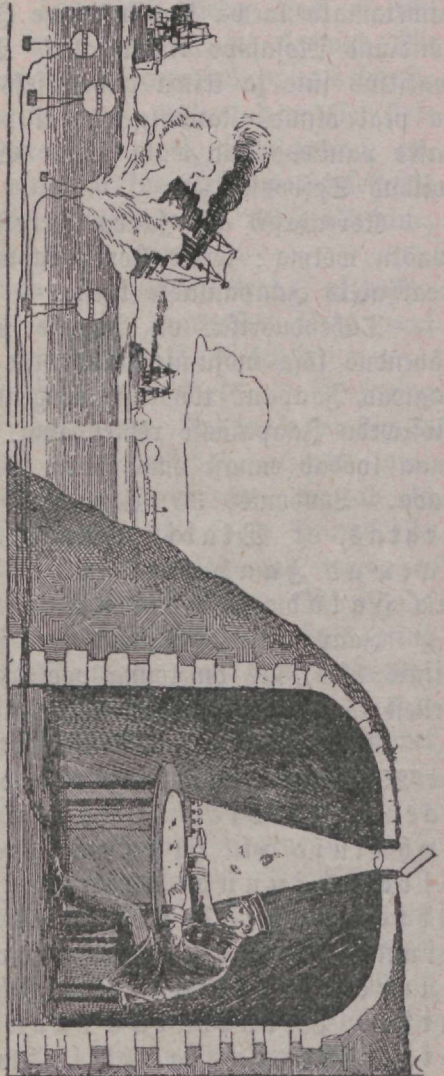
Tähendusrikas on Inglise parlamendi-liikme Waltoni tähendus sõja mõju üle kaubanduse kohta. Ta ütelnud; sõda saawad Jaapani tööstust nõrgendada ja Inglise kaupade fisjeweđu Jaapanisse rohkendama. Teiste sõnadega: Inglismaa loodab ennast oma sõbra ja ühendusewenna kulul rikastada. Londonis, 30. Januaril. „Morning Leader“ teatas, et Wladiwostokist tulnud Wene sõjalaewad Jaapani kindlustatud sadamalinna Hakodate põlema lastnud.

Jaapanlased seadsiwad oma sõjawäe Koreas kahes kaitseliinis üles, üks on lõuna pool Jalu jõe ääres, teine käib sellest lõuna pool põigiti üle Gensani poolsaare.

Rauge Ida asewalitseja andis teada, et 29. Jaan. miinide rea pealseisaw miiniweolaew „Zenissei“ II. järgu kapteni Stepanowi juhatusel all plahwatuse tagajärjel põhja olla wajunud. „Zenissei“ pealt märgatud ühte wee peale tõusnud miini: ta tõttanud sinna, et seda miini puruks lasta; selle juures jooksis laew ühe weeluse miini otsa. Purustatud laewalt jõuti weel paadid wette lasta. Plahwatuse juures saiwad surma laewa juhataja, mehanikus

Sanowski, mitšhipmannid Grusehew ja Dris-
shenko ning 92 soldatid.

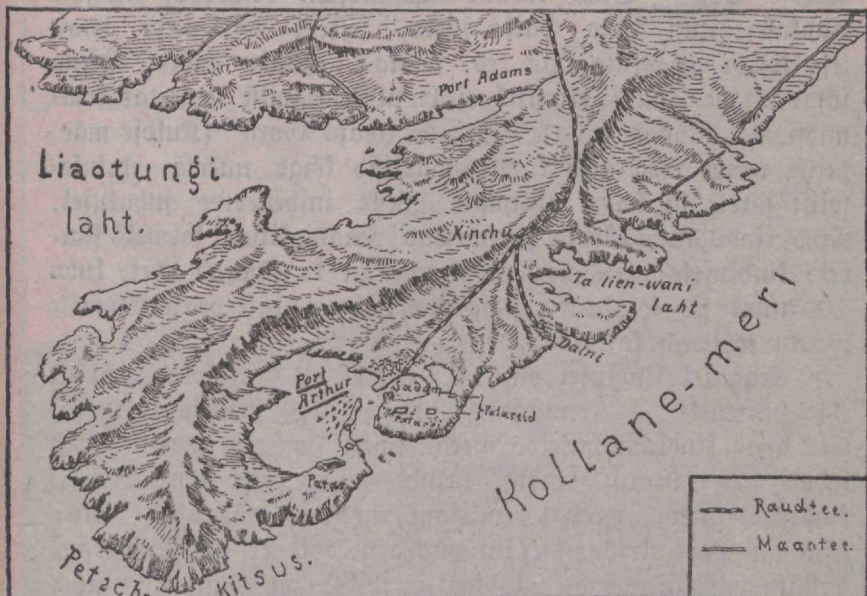
Jaapani mereministerium andis teada, ei keelatud sõja-
salataubaks peetafle: 1) sõjariistu, sõjamoona, tina, sal-

Meesaluselõ minid ja nende sütitamine.

Sadamate fiskepähtude findlusiamitels tarbitartfle to ealufeid minifii. Minid on launis juu-
reb metallif lestad, mis kargete lõplumiferoguboga tähtetud. Meed on nii faktud, et karraas figaabufes, na
umbes 10 kuni 15 jalga weepinna all, ujuwad, kuna antur nad põhjas finni hoib. Enamasti on minid
nii tehtud, et nad ifenelefit plahwatamad, niipea kui laab nende kobja jõuab; aga on ka niifugufid, mis
hõlfašpooft sütitamifft nõuawad. See plit näitab niifugufft sütitamifsewärfi. Simebas ruumis, enamasti
ladama eestindulufustes, on laub ufes featud, mille peal minide feihpaif mätgitud. Minide juureft täimad
elekttri traahid felleffe ruumi. Quatfe katufes on ifeärdline beegite ja klaafbe fiskebe, mis laua peale
täteite pilbi ladama oluf parista lafeb. Simeba fui tuatfes maätühdaja täbele paneb, et waentate laaw ife
minid kobjal wiitib, kobe wajutab ta felle minid nupu peale ja elektriwägi paneb minid plahwatama. See
on fellepooft bea, et maif waatifeba, misifugufft laewa purufstaba, fuid feal juures maaja feiget ilma ja maifuf;
hõfel pole temaga midagi ära teha.

petrit, wäawlit jne. soldatite riideid ja kõiki muid sõjatarwitusi; 2) toidu kaupsid, jookisid, süsi, puud, raha, kulda ja hõbedat, telegraafwi-, telefoni- ja raudteematerjali: 3) keelu alla ei lange mitte materjalid, mis laewal enesel kahtlemata tarwis on.

Port-Arthur linnu waatepiirilt,

mis Port-Arthurit mere poolt kujutab, kudas see kindlus kõigest õhust, linnu waatepiirilt wälja näeb. Port-Arthuris on kaks linnaosa — wana ja uus, peale selle Hiina linn. Endised Hiina elanikud asuwad praeguses wanaslinnas, mis nüüd Europlaste kätte jäetud. Wäljaspool linna mäekingastele on rohked ehitused, suwemajad jne. tekkinud. Sadam on juba nagu kindlustusjeks loodud ja tublid kindlused teewad ta mere poolt ärawõtmataks. Sadamajuu on umbes 275 meetert lai, kuid suurte laewade jaoks kõlbab sellest ainult 90 meetri laiune kanal, mujal on wesi madal ja üksnes wäikestele laewadele sünnis. Sadam ise on wäiksem kui pildil näha, sest weemõõna ajal alaneb merepind suure hulga ja jätab ranna laugest kuimaks.

Port-Arthuri kindluse üle kirjutas „Kõl. Ztg.“ järgmiselt: Wene sadama kindlus Port-Arthur oli Jaapanlastele juba Hiina sõjast tuttav. Nad wõitsiwad selle Hiina kindluse sel ajal, mille kantsiwärgid endise Preisi ohwitseri v. Hannekeni ehitatud oliwad, 21. Nowbr. 1894. maa ja

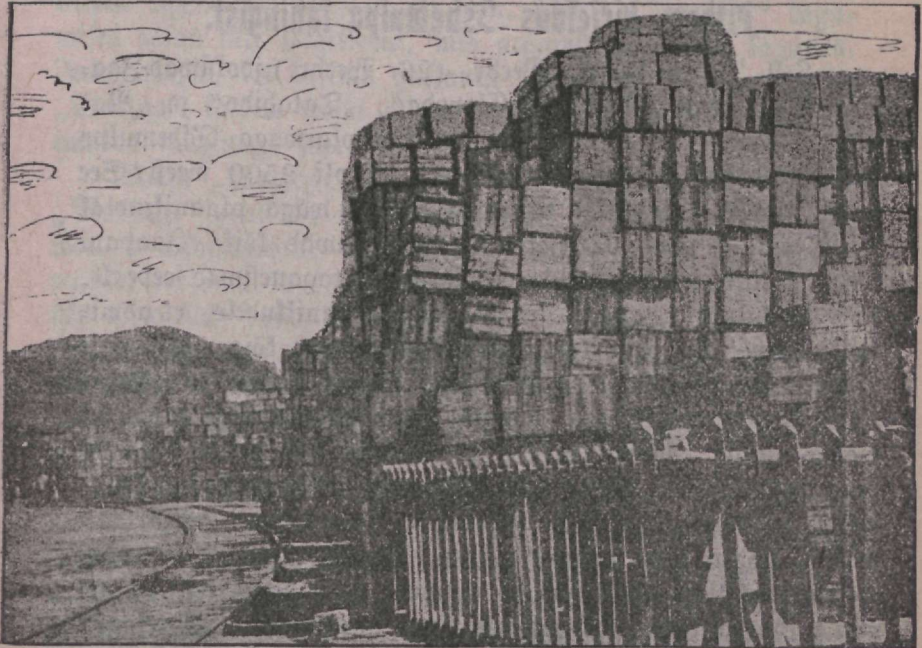
mere poolt korrage kordapandud pealetikkumise läbi ära ja tegivad Hiina kindlustused ja kantsid enne rahulepingu tegemist maatafa. Kui siis Wenelased Port-Arthuri Hiina käest rendilepingu läbi omandasivad, tekkis küsimus, kas wana kindlusi uuesti üles ehitada, wõi hoopis uusi teistesse koh- tatesse teha. Selle kohane komisjion otsustas, endiseid kindluse-ehitusi sinna paika jätta, sest et nad mere poolt liig wäga waenlase tule ees seis- ta; ainult endise Hiina sõjariistade-ladu (arsenali) osalt ülesehitamist soowitas kom- missjion. Rõnda ehitadi siis „Solotaja Gora“ (Kuldse mäe) peale tertwe rida uusi kindlusewärtijid kõige uuema ehituse- wiisi järele ja kõige tublimate Wene insbeneride juhatusel. Need kindlustusewärgid jagunewad peaasjalikult kolmeks suu- rek- s kindluseks, mis niihästi linna kui ka sõjasadamat, kuhu 10 kuni 12 sõjalaewa sisse mahub, waenlase pealetikkumise wästu wõiwad kaitsta.

Esimisel kindlusel on 14, teisel 39 ja kolmandamal 64 juurtükki — enamiste 32- ja 15- tsentimeetrilised. Et aga kindlustamisetöö seega weel walmis pole, selgib sellest, et 1903/4 aasta kulude eelarwesse Port-Arthuri kindluste tarwis weel 13 miljoni rubla on määratud. Muu seas on Port-Arthurisse ka määratu doff ehk laewaparan- damise paik asutatud, mis wälja ehitud on kõige moodsama sisseseadega kõige suuremate sõjalaewade parandamise tarwis, ning weel suurem doff on ka wist warsti walmis saamas.

Sõja tarwis on Port-Arthurisse ilmatu hull kõikjugu tagawarapid kokku weetud, nii et linn arwatawaste kahe- aastast ümberpiiramist suudab wälja kannatada. Minewa aastane kaitsewägi oli 14,000 meest suur. Sadam jagu- neb ruumikaks läänesadamaks ja wäikeseks idasadamaks, mille ümber linn seisab. Kollase merega on sadam rohkem kui wersta pikkuse kanali läbi ühendatud, mis $\frac{1}{3}$ wersta lai on ja mille kõrged kaldad kantsid kannawad.

Hägeda merelahingi üle, mis Korea sadamalinna Tshemulpo all olnud, tõi „Reuteri telegr.-kuntor“ teate. 26. Jaan. jõudnud häkitselt ristlajate saatel Jaapani weolaew ja üks miinilaewade diwision Tshemulposse, mille sadamas

Wene ristleja „Warjag“ ja miinisuurtütilaew „Korejets“ seisnud. Jaapani komandant nõudnud, et Wenelased oma lipu maha tõmmaksiwad, mida need aga ei teinud. Alganud wõitlus, mis kella 11 enne lõunat kunni kella 3. kestnud.

Moonawirnad Port-Arthuris.

Suur on meeste hulk, mis Port-Arthuri kindluseid keitsma saadetud; õige heateise kogu toitu sundawad nad ühe päewa jooksul ära tarvitada. Nüüd wõib aga juhtuda, et Jaapanlased tahawad Port-Arthurit ka maa poolt piirama hakata, wõi vähemalt katsuwad elutarwituste juurdewedu lõpetada. Selleks puhuks kogutakse linna — senilaua kui ühendus waba ja korraline — ühtlugu kõisuguseid toidu ja sõja tarwitusi, alalõpmata weetakse neid juurde. Kõit agerituid ja aidad on juba täis pandud, nüüd lautakse kaubastid piku raudteeääri suurtesse pinudesse. Selle kujutuse peal on paar wina näha, mis ainult puuwilja ja liha konserwide, kui ka wiina kastidest üles lautud.

Jaapanlased wõitnud mõlemad Wene laewad ära (Jaapani laewade arv olnud palju suurem). Miinilaew „Korejets“ wajunud põhja „Warjag“ lastud põlema ja tehtud wõitlus wõimatumaks. Üks osa meestest, kes maale pea-

senud, wõetud wangi. Jaapani laewad saanud aga tergeste wigastatud. — Mõlemad Wene sõjalaewad ei olnud suured: „Warjagil“ oli 6700 ja „Korejetzil“ 1200 tonni.

Pitkem kirjeldus Tshemulpo lahingist.

Kell $1\frac{1}{2}$ p. l., 8. Weebr. (26. Weebr.) jooksiwad Jaapani sõjalaewad „Mhachi“, „Chiyoda“, „Takahido“ ja „Ranitwa Nikassa“ 8 miinilaewa ja 3 weolaewaga Tshemulpo sadamasse sisse. Jaapani laewade peal oli 2500 meest. See wägi saadeti kohe kõige paremas korras wäga plaanikindlal wiisil maale ning päikesetõusu ajal oliwad kõik Jaapani wäejaod korteritesse pandud. Sõjalaewad taganesiwad seepeale. Kell 10 kulutas Jaapani konsul Inglise elanikkudele, et admiral Uriu, Jaapani laewastiku komandant, kõige wanemale Wene laewa-ohwitserile, „Warjagi“ kaptenile ning ka „Korejetzi“ komandandile aega andnud, kuni lõunatummini sadamast wälja minna. Muidu pidada ta sadama sees nende laewade peale tuld andma. Kell $1\frac{1}{2}$ sõitsiwad „Warjag“ ja „Korejets“ sadamast ära. Mina sõitsin aurulaewa „Ujariga“ wälja, nägin kuida mõlemad Wene laewad merel 8 Jaapani laewaga wõitlust alustasiwad. Esimene pauk lasti kell 11,40 min. Jaapanlased ühendasiwad oma tuleandmise „Warjagi“ peale, mis alataja ringi keerles ja wahetamisi mõlemast laewaküllest tuld andis. Ma panin siis tähele, kuida Jaapani laewad aegamööda toomale koku afusiwad, kus juures lahingilaew „Nikassa“ kõige rohkem p. r. lastis, mis Wene laewade peal kõige rohkem kahju tegiwad.

Kell 1,5 min. lõpetati lastmine, sest et „Warjag“ jälle sadama sisse oli jooksnud ning „Korejetziga“ teiste riitide sõjalaewade juures seisma jäi. Üks tema aurukatlatest oli wigastatud ja ta tagumine ots põles. Lasti üks laewa osakond wee alla, mispeale tuli kustus. Jaapanlased oliwad wahel ajal taganenud ja wotasiwad kuni kella 4. — Sel filmapiigul effitas mind kirjutamises hirmus raskatus. Wenelased on „Korejetzi“ õhku lastnud! Mehed sõuawad lootfikutes „War-

jagi" poole. Määratu suitsusammas tõusis ülespoole. Kui see lahtu oli läinud, paisitiwad ainult „Korejetsi“ korsten ja mastid weest wälja. Jaapanlased kaldal hüüawad täiest kõrist „hurraa!“ „Warjag“ on ikka weel ankrul. Tunni aja pärast sai Jaapani laewastik eemal nähtawaks ja tuli pikkamisi ligemale. Kell 5,20 min. hakkas „Warjagi“ tagumises otsas tuli leegitsema, mis aegamööda laiali lagunes. Jaapanlased, kes lastma hakkanud, lõpetasiwad tuleandmise. „Warjag“ kaldus weidi otseti. Kell 6,5 min. wajus ta tumeda mühinaga mere põhja.

Nagu „Warjagi“ komandandi teatusest selgub, saidwad „Warjagi“ peal 34 meremest surma ja peale komandandi weel 3 midshipmani haawatud. Muud mehed peasefiwad maale, niisama ka kõik „Korejets'i“ mehed. Üks Inglise ja üks Prantsuse laew wiisidwad mehed Hongkongi ja Shanghaisse, kuhu nad sõja lõpuni jäewad, sest et nad sellest enam osa wõtta ei tohi. Nagu lugeja teab, oli „Warjagi“ meeste seas ka üks Gestrane, nimega Joosep Rain.

Kõige tugevam Jaapanilaew selles lahingis oli soomuslaew „Mikosa“, 15.200 tonni juur, kõige uemate Kruppi soomusplaatidega, milledest teatawa kauguse pealt meie laewade kuulid sugugi läbi ei lähe. Laewal on 38 suurtükki, nende seas 4 määratumat kaheteistkümnenaelalist, peal. See lahingilaew üksi oleks mitme ristlajaga, nagu „Warjag“, mis ilma soomusteta oli ja ainult 24 suurtükiga, kergeste walnis saanud. „Mikosa“ oli aga 4 ristleja ja 7 miini-paadi saatel tulnud. Kokku oliwad Jaapani laewad 27,750 tonni suured, mõlemad Wene laewad ainult 8000 tonni. Jaapani laewadel oli kokku 74 suurtükki peal, Wene laewadel ainult 27.

Inglise lehe „Daily Maili“ sõjateataja hr. A. F. Maclensie atwaldab Tshemulpo all olnud wõitlusest ülielawa ja wäga täielise kirjelduse, mille ka oma lugejatele ette paneme.

Kui Jaapani admiral Wene laewade „Warjagi“ ja „Korejetsi“ komandantidele teada oli andnud, et nad sadamast

wälja pidada sõitma, muidu hakata Jaapani laewad siin nende peale tuld andma, läks „Warjagi“ kapten kell 7 hommiku Inglise sõjalaewa „Talbot'i“ peale ja pidas seal Inglise, Prantsuse ja Italia sõjalaewade kaptenitega nõu ning palus neilt kaitses Wene laewade sadamast wäljamineku puhuks. See palwe lükati aga tagasi. Wene kapten pööras seepeale oma laewa peale tagasi, ning warsti nähti „Warjagi“ ja „Korejetsi“ mehi laewade puutwarki ja kõiki muid wõitluses tüliks olewaid asju üle parda merde wiskawat. Kui töö tehtud ja laewad wõitlemiseks lagedad oliwad ning minema hakkasiwad, tuliwad kõik mehed laewalaele ja laulsin ad keisrilaulu. Muusik mängis, mehed hüüdsiwad hurraa, ja kui mõlemad laewad Inglise, Italia ja Prantsusemaa laewadest mööda sõitsiwad, oliwad ka siin kõik ohwetsferid ja madrused lael ning teretasiwad wõitlusesse minewaid wenelasi waljude hüüetega. Üks Inglise aurupaat sõitis natuke aega enne wõitluse algamist Jaapani admiralilaewa juurde, et Inglise komandandi poolt mingit protesti ära anda.

Jaapani sõjalaewastik kontradmirali U r i u juhatusel, seisis wäljos reidi peal, Nadolmi saare taga, 6³/₄ merepenikoormat (1 merepenik. — 1³/₄ wersta) sadamas olewatest wõderastest laewadest eemal. Kümme minutit enne kella 12 läks Jaapani soomusristleja „Asama“ esimise paugu, ja seitse minutit hiljem, pärast kolmandat pauku, tuli ka Wene wäetus 7000 meetri kauguselt. Jaapani laewastik seadis ennast lahingiliini üles ja kell 12 oli terve laewastik tegevuses. Jaapani tuli käis raskestest ja alatasa peaaegu ainult „Warjagi“ peale. Wenelased tegiwad küllalt ruttu manöwri-liikumisi, et tule alt kõrwale põigelda, aga wiis kuuli läksiwad „Warjagile“ ruttu üksteise järele külge ja schrapnellid pühkisiwad tihti kõik mehed Wene suurtükide juurest ära. Üksainus pomm surmas wõi haawas kõiki mehi laewaninas olewa suurtüki juures. Teine granat purustas tagumise kuuetollise suurtüki peaaegu weepinna kohal ära, pani walmis hoitud lastmisematerjali wastu taewast lendama ja jünnitas tulesamba, mis masti kõrguseni üles poole löi. Weel üks granat lõhkus eelmise silla ära, pistis selle rusud

põlema ja sundis „Warjagi“ peaaegu wiis minutit tuld andmata jätma, kuna meestel tule kustutamiseega küllalt tegemist oli. Raks pommi tungisivad weeliini kohast laewa kereisse, üks kest laewa, kolmas puuris ennast ülemast laewalaest, esimese masti juures, läbi. Mõlemad fillad olivad purustatud ja kolmas kõrsten lõhutud.

Laewalagi pakkus ilmfirjeldamata waatepilti. Laew oli põrguks saanud. Sõguswad kuumad pommid tegiwad meestele peale pärishaawade ka weel tulehaawu, ning iga warju puudusel seisiwad mehed täieste lagedal kuulide ees ning langesiwad ühte soodu. Lärm ja mürin oli uimastaw, meelt segaw, aga mehed laadisiwad wahwalt suurtükkiid ja kannatasiwad kõit wälja. Üks Wene leitnant ütles mulle: „Meie ümber polnud muud midagi kui weri, weri ja jälle weri ning ärakistud ihuliikmed, purustatud inimesekehad, lõhkistatud, ärasuretud liha. See oli kole lõpp.“ Üks alamleitnant sai suurtüki-tornis otsa.

„Korejets“ oli wähe wiga saanud ja ta mehed nähtawalt ilma haawadeta jäenud. Ta pööras kord ühte, kord teist külge, andis oma kahaksa-tollistest suurtükkidest waheldamisi tuld ja oli ülepea tubliste juhatatud, kuna „Warjag“ saart osawaste püüdis oma warjaks tarwitada. Kuid üks granat tegi laewa tüüriaparadi katki, nii et kapten otsustas sadamasse tagasi minna ja „Warjagi“ randa jooksta lasta. et teda seeläbi ärawõtmise ja täielise ärահawitamise eest hoida. „Warjagi“ põgenemist takistas aga see, et ta „Korejetsi“, mis temast aeglasemalt sõidab, maha ei tahtnud jätta. Nad pöörasiwad wiimaks mõlemad sadamasse tagasi, kus juures ristleja hästi küllatile kaldus. Ta heitis ankrud 300 sammu Inglise laewast „Talbotist“ eemal sisse, kuna „Korejets“ kaugemale sadama sisse sõitis. Mõlemad laewad lasksiwad weel taganedes Jaapanlaste peale, kuna need tuleandmise seisma jätsiwad.

Wenelaste lähenemisel seadsiwad endid Inglise, Prantsuse ja Italia laewad mõitluselks walmis, aga niipea kui Wene laewad ankrul oliwad, saatis „Talbot“ ühe arsti haigetalitajatega lootfikus Wene laewade peale. Seda tegi-

wad ka teised sõjalaewad ja üks kaubalaew. Haawatute maale-toimetamine oli südant lõhestaw, ilmkirjeldamata kurb. Enamiste kõigil haawatutel oliwad mitmed haawad ja need toledad näha. Wene mehed oliwad aga wäga rahulised ja nende seas walitses täieline kord ja kätutäitmine. Ka wilunud inimestele oli wäga raske, haawatuid lootfikutesse wiia. „Warjagi“ peal oli 40 meest ja 1 ohwitser surunud ja 64 meest ning 2 ohwitseri haawatud. „Warjagi“ kaptenil Rudnewil oli kerge haaw. „Korejets“ oli ainult wähe wigastatud. Wene ohwitserid kiitsiwad Jaapanlaste tuleandmise osawust, kuna Inglise asjatundjad arwasiwad, et mõlemal pool asjata palju sõjamoona ära raisatud. Jaapanlased seletasiwad, Wene tuli ei olla nende laewadeni ulatanud, mispärast nad kahju ei olla saanud.

Kui Wenelased tadamasse tagasi oliwad pööranud, jätsiwad jaapanlased neid rahule. „Warjagi“ kapten atwaldas tahtmist, oma laewu ära häwitada, ja mehed jaotati wõeraste sõjalaewade peale ära. „Talbot“ wõttis 242 meest, nende seas 214 madrust, peale, kellest kuus weel sellsamal ööl suriwad. Haawatud ja 49 terwet meest, sadamas olewa Wene postilaewa „Sungari“ sõitjad ja madrused leidsiwad Prantsuse sõjalaewa „Pascali“ peal warju. Weel 179 Wenelast wiidi Stalia sõjalaewa „Elba“ peale. Haawatuid wõeti ka Amerika laewa „Bicksburgi“ peale. Kell 4 p. l. lasti siis „Korejets“ õhku. Kuulbus kaks rasket tumedat rakkast, üks laewa eespool, teine tagapool. Siis lendas määratu tulesammas umbes 300 meetri kõrgusele üles, ilmatumad suitsu- ja tošsupilkwed järgnesiwad. Kui leegid ja suits aegamööda lahkusiwad, kõlasiwad üle lahe weepinna Wene riigilaulu helid, mille sekka kõrgele ülespillutud laerusude wettekukkumise wali patsumine end segas. Waheajal oli ka „Warjag“ meestest tühjaks saanud ja laewal tehti weekraanid lahti, nii et laew ennast pikkamööda weega hakkas täitma. Kell 5 oli mitu wähemat plahwatust kuulda, mis peale ka siin leegid üles hakkasiwad lõõma. Wene kapten muretses, et Jaapanlased ligi jõuawad, enne kui tema laew põhja on wajunud. Ta palus „Talboti“ kapteni,

„Warjagi“ peale lasta, et see ennemini põhja wajuks, mida aga Inglise kapten ei teinud. Negamööda puutus tuli kapteni kajutit, jälle käis hull plahwatusi, sest et seal suur-
tütipommid lõhkesiwad. Wiimaks langes põlew laew ikka enam ja enam otseti, ning lena kewadise-päewa loojaminewa päitese walgustusel wajus esmalt laewa tagumine ots ja siis terwe laew pittkamisi põhja. Ainult kornnad ja mastid jäiwad weest wälja. Kui „Warjag“ kadunud oli, seisis warsti ka Wene postilaew „Sungari“ leekides ja walgustas tundide kaupa sadamat. Ka teda ei tahetud Jaapanlastele saagiks jätta.

Wene haawatuid rawitseti wõeraste laewade peal hoolega ja ka terwete eest kanti hästi muret. Paljud neist oliwad esiotsa päris uimased ja peata. Nähtawaste oliwad wiimaste tundide hirmus müraja koledad sündmused nende kohta nii põrutawalt mõjunud.

Tõlise riiginõuniku Pawlowi telegramm 5. Weebr.: Peale selle, kui ma Prantsuse ristleja „Gedene“ peal Shanghaiisse jõudnud, ruttan ma järgmist teatama, mis minu Koreas olemise wiimaste päewade jooksul on sündinud. Et 26. Jaanuaril telegrafiühendus täieste katkestatud oli ja

M. Pawlow,
Wene saadik Korea pealinnas
Sõulis.

sõja ettevalmistused Jaapani pool edasi kestiwad, otsustasin ma Koreas seiswat laewa „Korejets“ postisaadetustega Port-Arthurisse läkitada, kuna ma ristlejat „Warjagi“ hoiatasin iga juhtumise tarwis walnis olla. Kell 4 p. l. lahkus „Korejets“ Tshemulpo reidilt, et wahiteenistuse kohustäita, ja juhtus Jaapani laewastikuga kokku, milles 6 suurt ristlejat ja 8 miinipaati oli. Üks ristleja käis nagu näha wõis, tema kanuul; sellsamal ajal piirasiwad miinipaadid „Korejets'i“ ümber, kus juures nad kolm miini tema peale lahti lastiwad, mis aga kahju ei sünnitanud. „Korejets“ ei lastnud mitte wastu, pööras sadamasse tagasi ja jäi antru peale seisma. Dõsel tuli Jaapani weolaewadelt um-

bes 3000 meest sõjaväge maale. Suurem hulk maršis sedamaid Sõuli ja võttis linna oma võimu alla. Korea valitsus kui ka wäe-õjad ei awaldanud mingit tegevust. Järgmisel hommikul sai „Warjagi“ komandör Jaapani admiralil käest ametliku teate, milles ta waenuliku tegevuse algamisest teatas ja ette pani funni peale lõunani sadamast lahkuda, kus juures ta ahwardas neile wastasel korral terve laewastifuga reidil kallale tungida. Sellesama päewa hommikul saiwad Tshemulpos seiswate wäljamaa laewade komandörid sellesama Jaapani admiralil käest ettepaneku, sel puhul kella neljaks p. l. reidilt ära minna, kui Wene laewad sinna paigale peaksiwad jääma. „Warjag'i“ komandör võttis wõitluse-kutse wastu ja lahkus ühes „Korejets'iga“ reidilt, mispeale Jaapanlased märguandmise läbi Wene laewade alla-andmist nõudsiwad. Kui nad aga füiski mitte mingit wastust ei saanud, hakkas terve laewastif tuld andma. Kui „Warjag“ peale lahingut suure augu tagajärjel „Korejets'iga“ sadamasse tagasi pööras ja kindlaks tehti, et lühema aja jooksul laewa parandamine wõimata on, wiis ta haawatud ja mõlemate laewade mehed Prantsuse, Inglise ja Italia ristlejate peale. „Warjagi“ juhataja tegi otsuseks ise oma käega mõlemad laewad põhja lasta. Seltsamal ajal põletati Wene laew „Sungari“ laewameeste eneste poolt ära. Jaapani laewadest wõtsiwad sellest wõitlusest osa: ristlejad — „Asama,“ „Naniwa,“ „Takatschimo,“ „Tschioda,“ „Ukaschi“ ja „Ketaka.“ Kindlaste on teada, et meie lastmise tagajärjel üks miinipaak põhja läks. Jaapani laewa Asama ninas olew batarei sai purustatud. Hiljemate teadete järele wajus ristleja „Takatschimo“ bösel põhja. Järgmisel hommikul tõi Jaapani ristleja Asani lahes ühe weolaewa peale 80 haawatut ja furnut, et neid Jaapanisse wiia. Sellesama päewa õhtul nõudis Jaapani saadik, et teda keisri jutule lastaks, ja tegi tähenduse, et Korea nüüd Jaapani walitsuse all saab olema. Niisugusel korral aga, kui Korea walitsus mitte sõnakuulelik ei ole, saawat Jaapani sõjawäed lõssi oma alla wõtma. Enne seda ei olnud Korea walitsusele ega wäljamaa asemikkudele

Jaapani saatkonna poolt mingisugust teadet selle kohta tulnud, et ta läbitäimise Wenemaaga oleks lõpetanud ja Korea mitte-erapooletumaks tunnistanud.

Inglise hallikad teatasivad, et Jaapani vägi juba 27. Jaanuaril Tshemulposse jõudis ja et teda seal 27. Jaan. maale hakati saatma. Just seltsamal päeval oli Tshemulpo juures merelahing, millest väljamaa lehed ja kindral Pflug teadustasivad. 27. Jaanuaril läksivad ainult 2500 meest maale, kes Korea pealinna Sõuli oma kätte võtsivad. Nagu näha, saadeti see 2500-meheline falk juba waratsemalt Jaapanist välja. Suurem osa sõjaväge võis ainult 29. Jaanuaril Tshemulposse jõuda. Nii astusivad 29. Jaanuaril 16.500 meest Tshemulpos maale.

See oli aga ainult üks jagu sellest väest, kes Tokushimast välja saadeti ja kelle arv 45.000 tuhande sõjamehe peale tõusis. Nii on 28½ tuhat meest kuskil mujal maale tulnud, või nad tahavad alles tulla. Kindral Pflug teatas 31. Jaan., et Jaapanlased mitmes paigas hommiku pool Widschu't sõjaväge Korea randa on saatnud; niisama atwaldasivad „Kaubanduse-agenturi“ telegrammid 1. Weebr., et 30.000 Jaapani soldatit Tsin-wan-daosse olla ilmunud ja Jaapanlaste eeswahtide ratsafalgad Jalu jõe äärde tulnud. Amerika teated kinnitasivad, et Jaapanlased ainult Tshemulpos, waid mitmes paigas Tshemulpo ja Jalu jõe wahel maale olla läinud ja kiireste Jalu jõe poole marfinud. Sõjaväe suurus, kes Tshemulpos ja teistes paikades maale saadeti, tõuseb tingimata 30.000 mehe peale. Maalesaatmine sündis wist 30. Jaan., sest et sell päeval Jalu jõe suus suurttükide mürinat kuulda oli. Jaapanlased wõisivad arwata, et Wene vägi seal waritsseb, keda aga seal mitte ei olnud. Nendest teadetest selgub, et Tshemulpos ja Widschu lähedal kats diwisjoni Jaapani eesväge maale saadeti. Tshemulpos maale tulnud 16.500 meest läksivad - kiireste lääne poole, et endid selle diwisjoniga ühendada, kes 30. Jaan. ida pool Jalu jõe maale astus. Rahtlane on, kas nad endid wõisivad selle aja sees ühendada. Sõulist Jalu äärde on 500 wersta ja Tshentschusse,

kus teine Jaapani divisjon wõis maale minna, 350 wersta. Nii wõitwad Jaapanlased juba 10 päewa jooksul Sõulist Eschentschusse jõuda ja sealt kuni Jalu jõeni kulub weel neli päewa ära. 27. Jaanuaril tulitwad Jaapani kantsi- ja raudtee-tegijad juba Sõuli ja wõisitwad kogu raudteed ehitama hakata, aga et maa mitmes kohas mägine on ja et sagedad jõed sõjawägede liikumist takistawad, siis ei wõi Jaapani sõjawäed enne 5—6. Weebruari Jalu äärde jõuda. Praegusel ajal on wist Jaapanlased üksainus divisjon Jalu jõe ääres, kes ida pool Widshut maale tuli. Selle wäega ei usalda Jaapanlased aga Jalu jõe äärde tungida ja Wene kantsisid lastma hakata.

Nüüd tuleb küsida: kuhu jäi Jaapani kolmas 45.000-meheline divisjon, kes 26. Jaan. Wene wetesse sõitis? Wiimastel päewadel teatawad wäljamaa hallikad, et Jaapanlased kord Kwantungis, Dalnis ja Kintshous maale on püüdnud minna, kus kolm Jaapani polku ära olla häwitatud. Need kuulujutud käiwad asewaliseja Alkseejemi ja kindral Pflugi teadete wastu, kes awaldatawad, et Kwantungis mingisuguseid juhtumisi ette pole tulnud. Kui nüüd kolmas Jaapani divisjon weel maale pole läinud, siis on loota, et ta seda warsti teeb. Wene ametliikude teadete järele olnud 30. Jaanuaril. Jalu jõe suu lähedal juurtükide mürinat kuulda ja Inkous nähtud öösel mere pealt waenlase laewade tuleid. Ohh küll Wene ratsa-wäe-salgad teisel päewal kõik kohad läbi käisiwad ja waenlast kusahil ei leidnud, wõis siiski waenlane päew waremalt seal olla. Kõik need teated annawad põhjust arwata, et waenlase sõjalaewastik mitmesse osasse on jagatud. Üks osa laewu seisab Inkous Ejatongi lähes, põhjalääne-poolses Kwantungi maakonna nurgas, ja teine osa on Korea lähes. Suurem laewawägi waritseb kahtlemata Port-Arthuri ja seisab lahtise mere peal.

Sõjawäega täidetud weolaewad, kus kolmas Jaapani divisjon arwatavaste peal on, seisawad kas Inkou lähedal wõi Korea lähes, wõib olla ka Elliotti saare juures.

Wõimalik on, et Jaapani kolmas divisjon Kwantungi hommitupoolisel kaldal, Jalu jõe ja Talienwani lahe wahel,

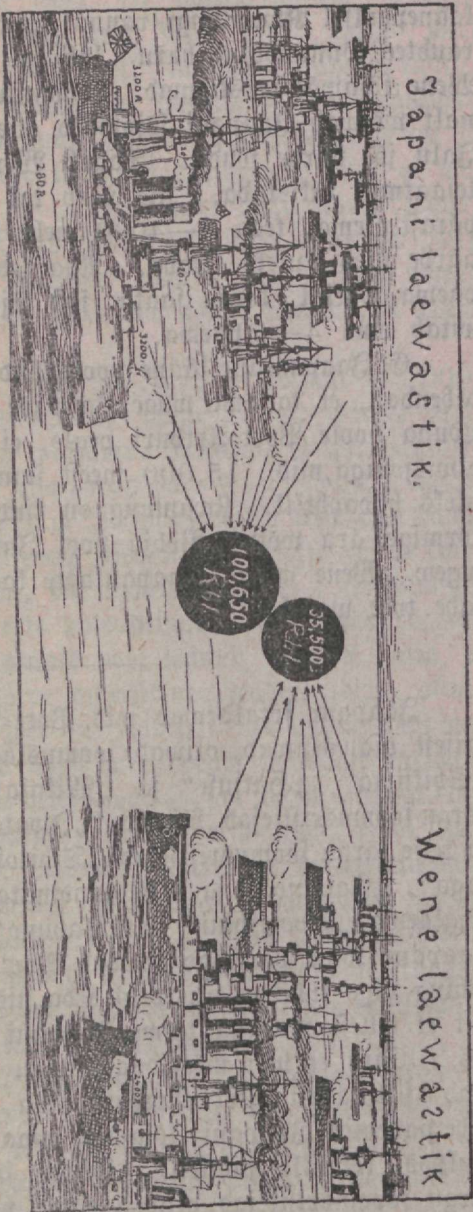
maale astub. Seal on maaleminemine palju hõlpsam, kui läänepoolisel Kwantungi rannal, sest seal on lähed Mandshuria raudtee lõunapoolne haru läbi ja seal seisavad tugewad Wene sõjawäe-jaostonnad. Hommitupoolselt Kwantungi rannalt wõivad Jaapani sõjawäed otsesed nelja päewa jooksul Salu jõe äärde jõuda. Tahab Wenelane Jaapanlaste maale saatmist takistada, siis peab tal 30—40,000 meest käepärast olema, keda 3—4000 mehe kaupa lähedesse ja teede äärde üles tuleks seada. Aga seda ei ole võimalik 3—4 päewa jooksul korda saata, sest sõjawäe sinna saatmine tarwitab oma 4—5 päewa.

Et Jaapanlane lääne poolt Widschut maale tahab astuda, tähendab, et ta oma wäge Salu jõe põhja poole kokku kogub. Lõuna poole Port-Arthuri peale, ei julge Jaapanlane ühe divisjoniga, mis 15,000 meest suur on, tungida, sest see oleks hädaohtlik. Kwantung on kindlustatud ja seda ei wõi tormiga ära wõtta. Põhja pool Inkoud ja Mukdeni tungiks tugew Wene wägi Jaapanlaste kallale, ja nad jääksiwad kahe tule wahele.

Jaapani sõjalaewad mis Port-Arthuri lahingust lastmisest osawõtsiwad, oliwad soomuslaewad „Fudshi“, „Asahi“ „Shikima“, „Hatsuse“ ja „Mikasa“. Neil olnud esimise järgu soomusristlejad „Asama“, „Iwate“, „Idsumo“, „Takumo“ ja teise järgu soomusristlejad „Tshitose“, „Kassaga“, „Taka-saga“, „Toshino“, ja taks tundmata ehituse järele ehitatud sõjalaewa „Kwatishini“ ja „Tabuno“ abiks. Need oliwad Jaapani kõige paremad laewad Port-Arthuri all. Ehk küll lahing õige lühikene oli, peab seda siiski õige tähtsaks pidama, sest et sellest peaaegu terve Jaapani sõjalaewastik osa wõttis. Siin ei wõi mõteldagi, nagu oleksiwad Jaapani laewad sellepärast Port-Arthuri alla tulnud, et waenlaste tähelpanemist Jaapani sõjawäe maale saatmise pealt Tshemulpos, kõrwale juhtida. Mitte sugugi. Jaapani teise järgu soomusristlejad oliwad endid poolringis Port-Arthuri kindluse ette seadnud ja hakkasiwad suurtükkidega kindlust ja

Jaapani laewastik.

Wene laewastik

Merelaevingu hulube mõrdsus.

Gaewanduse juurtehitist parandataste ja täiendataste ühte lugu, itta paremad ja suuremad juurtehitid nõgetaste tarwitajatele. Selle tagajärjeks on, et merelaevingu tulud alalõpmata suuremaks lähevad. On ju juurtehitist, millest üks ainult pant 800 rbl. maksab. Need on 30^{1/2} sentimeetrilised ritlatfornise juurehitist, nagu neid Jaapani lipulaeval "Mitaka" nelil mükrat heal. Seda mituigune juurtehit maksab 60,000 rubla. Peale selle on "Mitaka" 14 juurtehitit, mis 15 sentimeetrit läbi mõera; 20 juurtehitit on 7^{1/2} sentimeetrilised; 8 on 4^{1/2} ja 4 on 4^{1/2} sentimeetrilised. 30^{1/2} sentimeetritine juurtehitit mõlis minutis kats pantu lasta, seega mõis nelja juurtehitiga weerand tunni jooksul 120 pantu 96,000 rubla wäärtnuises õhtu lasta; juurtehitit tulu meel arwamata. Seda wiceefiitmine sentimeetritine juurtehitit, mille laeng 140 rubla maksab, suudab minuti jooksul 18 pantu 2520 rubla wäärtnuises lasta. Mruudel juurtehitid on talud wõistlemad. On järele arwotud, et kui Jaapani laewastitus iga juurtehitiga ainult ühe pant lastaks, see juba ille 1,000,000 rubla tulu teeks, kama aga Wene Sba-õfita laewastitit juurtehititega taats ühe tõmata juba 35,000 rubla eest ära teha. Need arwud talmad nende Wene laewade sõjha, mis nullu jabel kauges taas otmad. Sest ajast peale on Wene laewastitit märkha suurendatud.

kantsiid lastma; selle järele tungis waenlase sõja-peajõud Wene sõjalaewastiku kallale. Jaapani soomuslaewad, mis lahingis oliwad, on Inglismaal ehitatud. Nad on määratumad suured ja kõige uuemate nõudmiste järele jisse seatud. Iga laew on 15, 000 tonni suur ja sõidab 32 wersta tundis. Neil on kõige paremad suurtükid peal ja väga tugewad soomused, mida kõige paremaks terwes maailmas peetakse. Ka Jaapani ristlējad, mis lahingist osa wõtšiwad, on tugewate soomustega kaitstud ja neil on head suurtükid peal. Ristlējatel „Idsumal“, „Mahašil“ ja „Swatel“ on täielised soomuswööd ümber, mis tüüri juurest algawad ja kunni ninadeni ulatawad. Selle wastu puudutwad mitmetel Wene soomuslaewadel niisugused soomuswööd ja mitmetel ristlējatel, nagu „Askoldil“, „Nowikil“ ja „Dianal“, ei ole sugugi soomuseid. Uuema teatete jarel on Sõuli linn nüüd Jaapanlaste käes ja Korea keiser olla Jaapanlaste poole astunud.

■ Sõuli linna ärawõtmise järele awaldas Jaapani peafonsul Koreas päriselanikkudele teadaandmist, milles ta neid palub rahu pidada. Jaapani seadus teha õigust igaühel, ja Korea rahwal ei olla tarwis Jaapanlaste maaletuleku pärast ärewuses olla. Iga Jaapanlane wõetawat wastutamisele, kes Korealaste isikusse wõi warandusesse puutub. — Sõulis on saatkondade wahisalgad oma kasarmutes ja Tšhemulpos olewad wõerad sõjalaewad peatwad lisawäge Sõuli saatmiseks walmis. Post ja telegrahw ei tööta, ta Mosampoga on iga ühendus lõpnuud. Sõuli sadamalinna Tšhemulpo on pealinnast Sõulist umbes 40 wersta eemal ja wiimasega raudtee läbi ühendatud.

Parisi Wene saatkonnas andšiwad endid 800 Prantsust üles, kes Wenemaa eest sõtta soowišiwad minna. Igaüks neist sai aga kirjaliku wastuse, et Wenemaa priitahtlikkusi mitte ei tarwitada.

Selsamal ajal wõttis üks Wene ristlējaja ühe Jaapani Nipponi seltsi aurulaewa ära.

Londonist teatakse, et Jaapanlased, kes Tšhemulpos maale tuliwad, Salu jõe poole maršiwad, kus nad endid nende

wägebega ühendatwad, kes ida poolt Wii-Dshust sinna läksivad. Ameriklaste arvamise järele wõib igapäew suurt lahingut oodata. Jaapanlastel olla isesugused lõhkepommid, millede jõud kole suur olla.

Selsamal ajal ütlesivad Londoni lehed Tokiost kuulnud olema, et Jaapanlased kaks Wene weolaewa ära wõtnud.

Ühe Londoni sõnumi järele oodeti Jaapani laewastiku tagastulekut, see läinud omale ainult kiwisüsa tooma.

Jaapani sõjaplaani üle teatatakse: Jaapani laewastik tahab Port-Arthuri tähelepanemist oma peale tõmmata ja Niutshwangis sõjawäge maale saata. Jaapanlased tahawad siis raudteed oma wõimu alla wõtta, mida mööda sõjawäge rannast edasi saadetakse. Selsamal ajal wõtsivad Jaapanlased wabatahtlise laewaselsi laewa „Telaterinoslawi“, Ida-Hiina raudtee seltsi laewa „Arguni“ ja 4 wallastala-püüdjate laewa ära. Kõik need laewad saidwad Saewosse wiidud.

Tshifust tulnud erateadete järele jaanud Jaapani laewastik Port-Arthuri all lahingus kaunis suuri wigastusi, mille tagajärjel Tshifusse jõudes 3 suurt laewa teistest laewadest järele weeti ja 2 laewa külleli oliwad.

Hiina hultuja rahwas rikkunud Niutshwangi ümberkaudu telefoni ja telegraphwitraadid ära.

Selsamal ajal teatatakse New-Jorgist kuulu järele, et need kolm Jaapani miinipaati, mis esmaspäewa õhtul Port-Arthuri wälimisesse sadamasse tungisivad, Wene signaalsid tarwitasivad, suurema hulga meestega põhja olla langenud. Ka jaanud nende miinipaatide meestest 4 surma ja 54 haawatud.

Wene ristleja „Warjagi“ ja suurtüki-paadi „Korejetsi“ pealt eluga peastetud mehed, nõndasama ka Jaapani poolt arawõetud weolaewa „Sungara“ mehed — Tshemulpos seiswate Inglise, Prantsuse ja Italia sõjalaewade peale wõeti. Sõuli Wene saadik palus Amerika saadikut, et kõik elusse jäänud mehed Amerika laewade peal Shanghaisse wõi Tshifusse wiidaks. Sõuli Prantsuse saadik pani Jaapani saadikule ette, neid inimesi Prant-

luse ristleja „Paskaliga“ Tshifusse wiia. Jaapani saadik sai luba selle ettepanekuga leppida, aga selle tingimisega, et elusse jäenud sõjamehed Shanghaisse wiidak, ja et Wene-maa ennast kohustab neid mehi praguse sõja ajal põhjapool Shanghai mitte tarvitada.

— „Germania“ kiidab Wene laewa meeste waprust Tshemulpo lahingis: olgu küll, et Jaapanlaste ülewõim nähtaw oli, paniwad Wene lased ometi suure waprusega wastu. Lõpuks juhib leht tähelepanemist „Warjagi“ komandöri kangelasewarnase wapruse peale, kes mehed laewa pealt ära saatis, üksi laewa peale jäi ja siis laewa õhku lastis.

— Ühel koosolekul awaldas Amerika Ühisriikide mere-wäe-riigisekretär, et Ühisriigid Wene-Jaapani sõja puhul täieste erapooletuks jäewad, sest Ühisriikide tulud nõuda seda, et sõda wõimalikult pea lõpetaks, selle pärast olla ka Ühisriikidel peamureks, et teegi kolmas riik sõdjate sekka ei tikuks.

Jaapanlased on wäga kavalad mehed. Seda näitab meile ka see asjalugu, nagu „St. Peterb. Herold“ tähendab, mähärduse kavalusega Jaapani salakuulajad, ohwitserid, juukselõikajatena, käsitauplejatena ja mitmel muul näul, ümber hulkusiwad. Muudugi paniwad nad hoolega kõik tähele, mis neile teada tarwis läks. Ühes juukselõikuse-äris tulnud niisugune juhtumine ette. Wene ohwitser olla juukselõikajat pahandanud. Seal seletanud see suure wiisaga, et ta Jaapani kindralstabi ohwitser olla, ja kahmanud rewolwri, et Wene ohwitseri peale lasta.

Üsna imelik on see, et Jaapani ohwitserid seda wälja suudawad kanda, et juukse lõikajaks ja muuks wäikesteks käsitööliskteks wõiwad olla, et selle läbi aga misgit teada saada.

Hiina sõjawägi. Hiinlased saadawad oma wäge sõjaplatfile kauniste ligemale, ja wististi wõib olla, et nende mehed ka wõitlusest eemale jääda ei suuda. Doome nüüd „Ruski Inwalidi“ teatel kirjelduse Hiina sõjawäe üle. Raugelt suurem osa Hiina sõjawäest on nõnda nimetatud „rohelise lipu wägi,“ mis jälle „sisemise wahi wäe diwisjonideks“

jagunewad. Esimesed, millel enamasti ainult wibupüssid ja piigid, mõnel osal ka wanad tongipüssid sõjariistadeks, peawad politsei teenistust; paremad osad on wõitluse diwisjoni-
 deks, mandarinide kaitsewäes, piiriwahtide hulgas jne. Neil tuleb mäsajatega ja mereröõwlitega sõda pidada, kui ka raja peal wahiks olla. Nende korraldus on kaunis parem, nad on Europa laadiliselt õpetatud ja tartwitawad kiirlastmise püssist. Rohelise lipu sõjameeste hulka arwatakse umbes 600,000 kunni 1 miljoni peale. Nende ohwitserid kui ka soldatid on wiltsalt õpetatud. Parema „8 lipu wägi,“ mille liikmeteks ainult mandshud on. Muist sõjawäge on püssi all, muist jälle meie kassakate laadiliselt kodu elamas. Seda wäge on umbes 230,000 meest, nende hulgas on 50,000 meest Pekingi ümbruses. „Karde diwisjoni“ 4000 meest, ja „Pekingi wägi,“ 20,000 meest, on ainumad osad sellest wäejäust, mis tõsi-ole wõitlutsusele kõlbulised oleksiwad.

Wäga tublid on aga umbes 8000 meest, Shantungis asukuninga Juanshikai juhatusel ja Wutshangi asukuninga Tsheng-Tshi-Tongi wägi 20,000 meest. Need on keskpunktiks, mille ümber Europa wiisil õpetatud wägi tekkida võib. Wutshangi jalawäel on Mauseri püssid mägalaadiliste püssi-
 odadega, suurtükiväel Kruppi 57 millimeetrilised suurtükid. Sgas pataljonis on 500 meest, eskadronis 250 hobust, igal aptaljonil on oma tohter; moona wedamiseks on päilised. Nooremad ohwitserid on Tientsini ja Nankini sõjakooli kaswanditud. Soldatid, kes kümne aasta peale teenistusesse palgatakse, peawad kirja oskama. Ratsawägi, millel rasked sõjariistad ja wäikesed hobused, on teistest wäeosadest kaugemale maha jäenud.

Wutshangi wägede kõrwal kõige paremad on Petchili maakonna omad, keda 5 diwisjoni suurend. Seal on 57,000 meest, kelle hulgas 5000 ratsameest. Soldatitel on Mauseri püssid. Mandshurias seiswad 1898. aastal umbes 60,000 meest, nende hulgas 25,000 Europa wiisil õpetatud soldatit. Nende ja Petchili wäesalkade üle saiwad Jaapanlased 1894—95. aasta sõjas wõitu. Wiimati on veel

Tšibeti militsid nimetada, keda sõja puhul 47,000 meest olla; aga see militsidawägi asub ainult paberi peal.

Hiinlane ei hooli surmast midagi, kindla kaitse tagant wõideldes on ta wäsimata ja tubli; teisalt on tal oma jõu ja ülemate kohta õige halb arwamine. Wuidu on Hiina soldat küll sõnakuulelik, kuid wõitluse puhul ei suuda ta rahu alal hoida, sattub ärewusesse ja paugutab korratumalt hea õnne peale. Kui neile tagant ja külje pealt kallale tungitakse, siis ei suuda ükski Hiina sõjawägi vastu pidada. Hiinlased on head suurtükiväe mehed, üksikult on Hiinlane küll hea ratsamees, kuid suures salgases wõitlusesse ratsutada — seda ta ei saa.

Wene wastane liikumine Ühisriikides. Nagu teada, on Ameriklased praeguse sõja puhul ühes Inglise tubliste Jaapani poolt. Nagu meie mõne aja eest kuulsime, töstis Ühisriikide konsul, kes Dalnis Wenemaa tegevuse vastu Jaapanlaste finniwõtmises protesti ja umbes seesamajugune toon walitseb ka praegu Ühisriikides. „Nat. Zeit.“ New-Yorki kirjasaatja kirjutab, et Wene-Jaapani sõja puhul Wene wastane meeleawaldus terwes Ühisriikides suuresti maad wõtnud. Keegi auus inimene ei julge seal praegu selle asja vastu kirjutada, sest niisugusel korral saaks kirjutaja Suudi sugust walijate käest tõeste tubliste fugeeda. Ka Amerika kaupmehed isegi on Wenemaa vastu waenulised, sest nad ei kiida Wenemaa tollipoliitikat Mandshurias kudagi heaks. Mitmes kohas on Wene wastaline olef juba nii kaugele läinud, et see igatepidi piirist wälja on läinud. Kus iganes sõjast juttu on, siis wõib selle peale kindel olla, et Ühisriiklased Jaapani edu üle suureste oma rõõmu awaldawad. Mõnes kohas on asjalugu juba isegi nii kaugele läinud, et sealsetele Jaapanlastele era-awuawaldused toime pandakse. Ajalehed toowad oma weergudes pikad tükid, milledes kirjeldatakse, et Jaapan pidada hariduse ja priiuse eest wõitlema ja mõned lehed on hoopis iseäralised peatükid asutanud, kus Wene karedust kirjeldatakse. Küll waewalt on juhtumist leida, kus rahwas oma meeleolu nii ruttu on muutnud kui Ühisriikides, sest

weel mõne aasta eest oliwad Wenemaa ja Ühisriigid päris sõbralises seisukorras.

16. Weebr. teatati, et Port-Arthuri juures tõsijemaid sündmusi pidada oodata olema. Sõjalised äikesepilved näitawad endid sinna olema kokku kogunud ja weel waljumat suurtükide mürinat oodata, kui sealt siamaale kuulda oli. Seda annab Port-Arthuri komandandi, kindral Stösseli päewakäsk mõista.

Siiamaalsete sõnumite järele ei tohiks asi Wene poolt weel sugugi kardetaw olla, sest Jaapanlaste maaletungimine pole mitte mänuqasi, selle eest kannawad Wene laewade ja „Kuldmae“ kindluse batareide suurtükid hoolt. Aga kindral Stösseli päewakäsk annab ometi mõista, et see mitte wõimata ei ole. Meie jääme muudugi ootama, et sealt edespäi rõõmsaid sõnumid saame.

Nagu ustawasti hallikasti teatati, wõtnud Wene sõjalaewad Suez'i kanalis 2 Inglise ja ühe Norra laewa süitega omale.

Port-Arthurist. Kindluse komandandi, kindral Stösseli teadaandmine 14. Weebr: „Waprad kindluse ja selle kindlustatud piirikonna kaitsejad ning kreisi elanikud, mina pööran ennast Teie poole ja annan Teile järgmist teada: Et waenlane kindluse peale tormab ja randa pommidega lasteb, sellest järeldan mina, et ta oma sõjawäge süia poolsaare peale maale tahab tuua, ja et ta kindlust katsub ära wõtta. Kui see temale aga korda ei peaks minena, siis löhub ta raudtee ära ja läheb tagasi. Urge unustage, et nad kindluse ärawõtmist rahwalikuks quuküsimuseks peawad. Sõjawägi teab seda juba ja rahwale annan ma seda nüüd teada, et meil taganemist ei ole. Eritaks peab kindlus wiimase meheni wõitlema, sest taganemise käsku ei anna mina kui komandant ualgi, ja teiseks ei wõigi meie taganeda, sest et meri meid kolmest kohast piirab, kuna waenlane neljandama peal ees on.

„Tintsiini Kurjer“ teatab, et hoolimata Jaapani kahjude salajas-hoidmisest ometi kindlaste teada on, et soomuslaew „Taschim“ ja ristlejad „Ossama“ ja „Tokiwä“ wigas-

tud olla, nii et weolaewad neid oma järel Nagasakisse pidiwad wiima. — Seesama leht teatab, et 60,000 Jaapanlast, kes praegu Kentsanis seisawad, Mandshuriasse tahawad tungida. „Nowõi Krai“ teatab, kindlaste olla teada, et 12. Weebr. öösel üks Jaapani miinipaati purustatud ja teine põhja on lastud. Põhja lastud miinipaadi on meri kaldale uhtunud. — 13. Weebr. wõitlusest wõtsiwad järgmised waenlase laewad osa: 6 soomuslaewa, 6 soomustega kaetud ristlajak, 4 teise järgu ristlajak ja kaks teatuslaewa, peale nende miinipaadid. Laewad lastiwad mitmes osas ühekorraga kindluse ja ka miinipaadide „Bestraschnõi“ ja „Wnuschitelndõi“ peale. Wene poolt sai kaks haawatud.

Tokiost. Nende wiie laewa peal, mis Port-Arthuri sadama-suu kinni pidiwad panema, oliwad 10 ohwitseri ja 67 soldatit. Raubalaewade madrused pakkusiwad ka endid, aga neid ei wõetud wastu. Jaapanlased peawad neid mehi kadunuks. Laewade peal ei olnud tulefid põlemas ega olnud nende peal ka suurtükisid. Üks suurtüki kuul puuris esimest laewast läbi, nii et see küliti wajus. Selle peale hakkasiwad teised laewad põhja-hommiku poole minema. Üks kuul trehwäs aurulaew „Buschiomaro“ pihta ja see wajus põhja. Peale selle wajus weel üks laew põhja, need kaks, mis weel järel oliwad, peasesiwad sadama suhu, üks „Kettwisani“ waljastpoolt, teine hommiku poolt küljest mööda. Mõlemad lasti puruks ja wajusiwad põhja. Inimesed peastiwad endid paadide peale. Wenelaste poolt anti nõnda waljuste tuld, et paadid hull aega kallaste warjul pidiwad sõitma, enne kui laewastiku juurde jõudsiwad.

Wladiwostokist, Nagasakist ja Shanghaiist tulnud Europlased kinnitawad, et Jaapani laewastik Port-Arthuri wõitlustes wäga raskestes wigas saanud. Rõik dokid Jaapanis on wigastud laewasid parandamas. Jaapanlaste meeleolu on wäga wõidujulge. Rahwahulgad rändawad muusikaga läbi uulitsate.

Tokiost. (Reuter.) Grasõnumite järele lastiwad Japaanlased Wladiwostoki peale 22. Weebruariast saadik juba kolm torda pommisid. — Wene ja Jaapani ratsasalkade wahel

oli põhja pool Põhjängangist wõitlus. Wenelased taganesiwad. Suuri kahjusid polnud kumbagil pool.

Jaapanlaste seisukord Koreas. Ajaleht „Times“ toob selle kohta kaunis selge pildi. Tähendatud lehe kirjasaatja pajatab: „Mina sõitsin 2. Märtsil Weihaiweisi Põhjängangi lahte ja läksin sealt Tshemulpo poole edasi. Sõitmine on seal liikuma jää pärast hoopis raske. Tshemulpo sadamat ei wõi mitte ära tundagi Seal, kus minewal aastal hulgakaua kaubalaewu oli, on nüüd sõja- ja weolaewad. Jaapanlastel on maaletulemine ja edasi liikumine väga raske. Nad on enestele kõik, mis aga iganes tarwis on, kaasa toonud.

Üheüldine sõja seisukord on niisugune. Peale esimest maaletulemist läks wäikene wäeosa Põhjängangi ja nende järele ruttasiwad Tshemulpost ka teised wäejäud. Nõnda wõtsiwad Jaapanlased Põhjängangi oma pea toetuspunktiks, kus nad tahawad Wenelaste liikumist lõuna poole Jalu jõge takistada. Juba esimesest päewast saadik on pahad ilmad Jaapanlastele ülipalju halbtust sünnitanud, nii et neil ilmade pärast lõpmata palju kannatada on olnud. Külmad wihmasajud, marud, wahel jekka kanged lumetuisud on seal wahetpidamata, kestnud. Jalawägi marsis iga päew ligi 40. wersta edasi, kuna selle juures igal soldatil peale 100 naela koormat kanda oli.

Peale Põhjängangis oleva wäe on üks osa wäge weel kaugemale põhja poole edasi tunginud, kus suurepäralisi kokkupuutumisi Wene wäega oodatakse.

Oh! Põhjängangi laht küll juba jääst waba on, sellegipärast on seal weel laewasõit väga wilets. Jaapani wägi magab, kange külma peale waatamata, lageda taewa all. Ainult mõnedel on wõimalik Korealaste juures wäheks ajaks peawarju leida. Rauba eest, mida Jaapanlased ostawad, maksawad nad paberirahadega. Korea rahwale on kohuseks tehtud, et nad Jaapanlastele kõi annawad, mis mehed tarwitawad. Praegu ei wõi seda mitte kindlaste ette ütelda, millal suured lahingud Wenelaste ja Jaapanlaste wahel

lahti peasevad, kuna Wene ja Jaapani eelwägede wahel pöhja Koreas hulk lahingid on peetud.

Wladiwostokist, 23 weehr. (7. Märtsil.) (Dma teatus.)
22. Weebruariil kell 1 25 min. lõunaajal jõudsiwad Askoldi

Kindral Kuropatkin

Wene wäe ülemjuhataja kangel idas. See meie walitsuse määrus sünnitas terwes riigis ütlemata suurt rõõmu. Oleski meil weel walge kindral Skobelew elus, ütles rahwas, külap see alles neile Jaapanlastele näitaks. Skobelewil küll enam ei ole, aga meil on Kuropatkin. See mees on Skobelewil jeltfimees, temaga ühes wõidelnud ja walge kindral on oma suure ande tema kätte edasi uskunud. Balkanis wõitles Aleksei Kuropatkin Skobelewiga ühes, ühes nad julgustasiwad seal oma suure julgusega ja löwihahwusega meie wägest, ühes nad sõdisiwad seal ilma tartufeta waenlase kuulirahke all. Peale walitsuse poolt antud aumärkide, kannab wahwa sõjamees ka haawast oma ihu küljes, milledest mõned nii raskest oliwad, ei teda enneaegu oleskiwad hauda wiinud. Aga nagu näha, seda meest ei wõetud meilt ära — seda meest oli Wene riigil weel tarwis.

Peterburis, 23. Weebruariil. Kindraladjutant Aleksejewi telegramm Nudnenist 22. Weebruariil: Teatan Keisri Majesteedile järgmist: Wladiwostoki kindluse kommandant

saare poolt 5 waenlase soomuslaewa ja 2 rist-lejat siia. Niipea kui nad enese lahingujoonde üles oliwad seadnud, awasiwad nad kaugele lastjatest suurtükidest umbes 8 wers-ta kaldalt kaugele rutulise tuleandmise.

Kantsid ja patareid ei saanud wigata. Üleüldse oli waenlane umbes 200 pauku lastnud. Lastmine tuuris just 55 minutit, mille järele waenlane Askoldi saare poole läks. Ühtlasi ilmus 2 minipaati Askoldi ligidal ja kaks Maidelli maanina ligidal.

Waenlase laewad oliwad kangesti jäätanud. Kallalekippumist tuleb tagajärjetuks arvata. Linna elanikud pidiwad endid kõik see aja rahulikult üles.

teatab telegrahtwi teel siia, et 22. Weebruariil kell 8. 50 min. hommikul Astoldi saarest lõuna pool seitse waenlase laewa nähti. Kell 9,45 minutit oli kindlaks tehtud, et need sõjalaewad on ja Astoldi saare poole sõidawad. Lõuna ajal oli waenlase laewastik ranna ja Astoldi saare wahel Usfuri merelase pool küljes. Kell 1,30 minutit lõunaajal awas waenlase laewastik tuleandmise. Laewastikus olwad 1. järgu ristlējad „Ssumo“ ja „Sakumo“. Teiste laewade nimesid ei saadud teada.

Wladiwostokis, 23. Weebr. Lähemad teated eilse lastmise üle: Tõsiseid wigastusi pole juhtunud. Üks kaheteistkümne-naelaline kuul lõi meister Kondakowi puumajast läbi. Kuul lõi läbi katuse, tappis rastejalgse proua Kondakowi, tema ema ja 4 last. Teisel kohal lõi kuul ooberst Shukowi majast läbi, jooksis magamisetoaist läbi, rikkus ahju, asjad, purustas wastasseiswa seina ja lõhkes rahakasti ligidal. Rahakasti juures wahi peal seisew soldat jäi täiesti mulla alla, ei liikunud aga paigast, hүүdis ainult wahi peal olewale alamohwitsetile, et see lipu wälja wiits. Silmapilk wiis polgukommandandi abikaasa lipu wälja. Tulekahjusid ei ole ette tulnud. Peale selle lõhkes üks pomm Siberi merewäeekipassi kasarmu õues ja haawas wiit madrust kergesti. Peale nende ei ole ühtgi surnud ega haawatut. Meie patarei waitis, sest et selle kauguse peale lastmine raske ning wõimata ja ka sellepärast et waenlasele warakult mitte näidata, kus patarei seisab. Tänane õõ läks rahulikult mööda. Terwes linnas otsitatakse hooliga Jaapanlasi taga. Uulitsatele on politsei järgmise kuulutuse wälja pannud: Iga Jaapanlase ülesandmise eest antakse tasu. Jaapanlaste warjulhoidmise eest langeb igaüks sõjakohtu alla.

Peterburist. Maawalitseja, kindral-adjutandi Aleksejewi telegramm Keisri Majesteedile Muldenist 27. Weebruariil:

Laewawäe komandör, wiitse-admiral Makarow, teatab 26. Weebr. Port-Arthurist järgmist:

Dösel wastu 26. Weebr. läkswad 6 miinipaati wälja, millest 4 1. järgu kapteni Matusewitschi juhatusel all olivad, ja puutusiwad waenlase miinipaatidega kokku, kuna ristlējad

neile järele jõudsiwad. Algas wäga häge wõitlus. Leitnant Karzew — „Wlastnoi'ga“ — lastis sel ajal miiniga fiskefõidu kohal ühe waenlase miinipaadi põhja. Tagafisõidu ajal sai miinipaad „Stereguschtschi“ — leitnant Sergejewi komandu all — augu põhja, nii et masinad seisma jäiwad ja laew wajuma hakkas. Hommitul kell 8 tuliwad 5 miinipaati tagasi. „Stereguschtschi“ õnnetumat lugu teada saades, tõmbasin mina „Nowik'u“ peal lipu üles ja tõttasin „Nowik'u“ ja „Bajan'iga“ appi. Kuid 5 waenlase ristlejat olitwad langewa „Stereguschtschi“ juures ja waenlase laewawägi lähenes. Peastmine ei olnud wõimalik. Miinipaad wajus põhja. Glama jäenud mehed langesiwad wangi. — Wõitlusest osawõtjate seast sai 1 ohwitser raskest ja 2 fergeste haawatud; 2 soldatit saiwad surma, 18 haawatud. — Kell 9 hakkasiwad 14 waenlase laewa rasquete suurtükki dega kaunis kaugele Port-Arthuri peale lastma, mis kuni kella 1 kestis. Batareide peal loeti 154 pauku, mis waenlane oma 12-tollilistest lastis. Laewade wigastused on wäikesed. 1 ohwitser sai fergeste haawatud, surma sai 1 soldat, haawatud 4. Päewal lastsiwad kindluse suurtükid waenlase laewade peale. Anti teada, et ristleja „Takasan'i“ juures suuri wigastusi on märgatud, mis aga suure kaugele pärast, mis wahest kuni 50 kaabeltau kaugele ulatas (ühe kaabeltau pikkus on umbes 120 sülda), mitte hästi wõimalik polnud tähele panna. Ühe osa paukusid lastis waenlane 12 wersta kaugele.

27. Weebr. telegrammi täienduseks annan kõige alandlikumalt teada: Wõitluse juures, mis Port-Arthuri all miinipaatide wahel oli, saiwad fergeste haawatud 1 j. kapt. Matusewitsch, midshipman Aleksandrow ja insener-mehaanikus Blinow, kuna midshipman Sajew raske peahaawa sai, nii et parem film kadunud on.

Admiral Aleksjewi telegramm 27. Weebr.: Port-Arthuri kindluse komandant teatab, et 26. Weebr. lastmise ajal 6 soldatit haawatud saiwad. Linnas saiwad 3 erainimest surma, 1 raskest haawatud.

Peterburist. Ristleja „Warjagi“ ja suurtükkipaati „Kore-

jetši" kangelase teu eest Tshemulpo merelahingus 27. Janu- aril on Rõigefõrgemalt auupalkasi annetatud:

Ristileja „Warjagi“ kapten Kudnew I. sai Georgi ordu 4. järgu auutähe ja tiivadjudandi auunime; wanem ohwitser Stepanow III., leitenandid Berling, Sarubajeto, ja Behrens, midshipmanid Shilling, Tshermilowsti, Sokol, Loboda, Gubonin, Eiler, Balk, insbenermehankerid Leikow, Soldatow, Sorin, Sberedonow, tohtrid Hrabrostin ja Bantsshikow sai- wad Georgi ordu 4. järgu auutähe; pootsman Barsukow ja komissar Denissow Stanislause ordu 3 järgu auutähe mõe- kadega; masinaosa ametnik Markelow sai Anna ordu 3 järgu auutähe mõekadega.

Suurtükipaadi „Korejetsi“ komander Belhajew II. sai Georgi ordu 4. järgu auutähe; wanem ohwitser Sasuhin Wladimiri 4. klassi mõekade ja lindiga; leitenandid Stepa- now III. ja Lewitski Stanislause ordu 2. järgu mõekadega; midshipmanid Boismann ja Butler Anna ordu 4. järgu auu- tähe pealkirjaga „Wahwuse eest“; Berelew Stanislause ordu 3. järgu auutähe mõekade ja lindiga; insbenermehanker Frank Stanislause 3. järgu lindiga, tohter Merkushew Stanislause 3. järgu mõekadega. Rõik mõlemate laewade soldatid saiwad Georgi risti 4. järgu.

Wladiwostokist. Ufewalitseja teatas kindluse komande- nile, et Keisri Majesteet on Wladiwostoki linnawäele ja kõigile kaitstjatele esimese tuleristimise puhul õnne soowinud. Peterburist. 10. Märtsil. Ufewalitseja telegrahwerib Mukde- nist: Rindralleitnant Stõsseli täiendawate teadete järele on lastmise juures rannal surnud 5 soldatit, haawatud 9, üks sai wigastada. Ufewalitseja telegrahwerib 9. Märtsil Muk- denist: Laewastiku komander selsamal päewal Port-Arthurist järgmist: Täna keskõöl lähenesiwad kaks waenlase miinipaati wälimisele sadamale, neid nähti aga õigel ajal ja wõeti patareidest kui ka wahipaatide „Bobri“ ja „Dtwashnõi“ poolt tulega wastu. Selle peale läksiwad nad tagasi. Teine kallalekippumine oli kell 4 hommikul, millest kolm waenlaste miinipaati osa wõtsiwad. Need löödi ka tagasi. Hommikul lähenesiwad kolmelt poolt kolm waenlaste laewasalka, milles

oli 6 soomuslaewa, 6 soomusristlejat, 6 ristlejat II. ja III. järgust ja 8 miinipaati. Kell 7 ajal hakkas meie laewastifisemest sadamast välja sõitma. Ristlejad sõitsiwad ees, nende seas „Astold“ minu lipuga. Soomuslaewad läksiwad järel. Waenlaste soomuslaewad läksiwad Ljautieshani ja lasksiwad 12-tollistest suurtükkidest 100 pauku Port-Arthuri peale ja 108 ümberkaudsele maale.

Meie kuulid trehwasiwad 80 sõlme kaugusel hästi. Kell 10 ajal läks üks pauf soomuslaewale külge, mille peale see ära sõitis. Laewastikul ei olnud kuni laskmise lõpetuseni mingit wiga. Kell 11 ajal sõitsiwad waenlaste laewad ära, ilma et meie omade kallale oleksiwad tunginud.

Wene torpedolaewa „Stereguschtschi“ kohta, mis 26. Webr. (10 m.) Port-Arthuri lahingis põhja wajuks, atwaldas Jaapani-sõbraline „Times“ ühe oma sõjateataja sulest järgmise huwitawa teatuse: „Kui „Stereguschtschi“ peal, mida mitu Jaapani laewa piirasiwad, kõik ohwitserid ja suurem osa mehi langenud oliwad, lähenes temale Jaapani torpetokütt „Sozanami“; üks Jaapani ohwitser hüppas Wene laewa peale ja sidus kaitseta jäänud „Stereguschtschi“ weskõie külge. Jaapanlane nägi laewa peal 80 furnukeha, osalt hirmsaste purustatud, maas lamawat. Kui Jaapanlased laewale üsna külje wastu tahtsivad tulla, läksiwad kaks elama jäänud Wene madrust alla laewaruumi lufus uste taha; kaks ahjukütjat hüppasiwad wette, kust Jaapanlased nad ja weel kaks kergeste haawatud meest wälja tõmbasiwad. Laewaruumis kinni olewad madrused tegiwad, nagu arwatakse, laewaluugid lahti, wesi tungis sisse ning nõnda läksiwad nad laewa, ise surma minnes, põhja. — „Rusšk. Inwalid“ tähendab selle kohta: „See on pilt, millel tõe nägu on, ja tõe nägu on ka nende tundmataks jäänud alandlikkude kangelaste julgel teol. Need oliwad meremehed, kes omale puusärgiks enda laewa walisiwad, mis juba raskesti wigastatud oli, aga mida nad siiski waenlaste kätte jätta ei raatsinud.“ — Nagu Tokioft teatakse, on „Stereguschtschi“ pealt ainult 4 meest ära peastetud; kõik teised saiwad laewaga ühes otja.

Neljat korda Port-Arthuri kallale kippumise üle kirjutavad „Birshw. Wed.“ järgmiselt: Iga mehel on see veel selgesti meeles, misjuguft äritust ja põnewust esimine Port-Arthuri kallale kippumise sõnum sünnitas. „Jaapanlased lasewad Port-Arturi kindlust“, käis kõne suust suhu. Igamees oli selle juures nagu ehmatanud ja igaühe näu pealt wõis küsimust: „kas peab wastu?“ ära lugebada.

Aga meie kindlus pidas wastu, suutis weel teistele pealetungmistele wastu panna ja — suudab ka edespidi ühte lugu.

Nüüd on juba neljat korda Port-Arthuri peale tungitud, nagu seda ametlikud telegrammid jutustawad, ja meie kõikide rõemuks on waenlane jällegi löödud. Umbes kesköö ajal pandi meie poolt tähele, et paar waenlase torpedolaewa meie sadamale lähenesiwad. Aga meie paar torpedolaewa, ühes kalda patareide awitamisega löiwad peale kippuja waenlase tagasi.

Warsti peale keskööb, umbes kella nelja ajal, kordas waenlane uuesti oma pealetungimist, aga see jäi neile jälle niisama ilma kõige tagajärjeta.

Umbes kell $1/7$ ajal hakkasiwad waenlase sõjalaewa mitmelt poolt lähenema. Seal oli 6 lahingulaewa, 6 esimese järgu soomusristlejat, kuus teise ja kolmandama järgu ristlejat ja 8 torpedolaewa. Üleüldse lähenes meie kindlusele Jaapani laewastik, mis 26 sõjalaewa suur oli.

Kõnda siis wõttis neljandamast Port-Arthuri lastmisest tertwe Jaapani laewastik osa. Lastmine kestis umbes kolm tundi, mille aja jooksul waenlase poolt 208 kaheteistkümnepollilise suurtüki kuuli saadeti.

Umberpiiraw laewastik jagati kolme jalku. Lahingulaewa ja torpedolaewa jäiwad Sjaothani ja Tuwi lahewahe kohta ja ristlejad seadsiwad endid, kahte osasse jagades, lõuna ja lõuna-ida poole Port-Arthuri.

Jaapanlaste tule andmine ei teinud Port-Arthurile suuremat kahju. See tuleb sellest, et Jaapanlased peawad üle seljandiku tuld andma, nad ei näe kohta, kuhu nad

lasewad ja Port-Arthur on oma pinna poolest wäga laialdane.

Kõik need asjaolud kokku annawad Port-Arthuri lastmisele hoopis teise tähenduse, kui näituseks ühe Europa linnale tuleandmise juures ilmsiks tuleks. Europa linna lastes tuleks kuul ilma tingimata majade peale, teeks seal suurt kahju ja paneks linna fergesti põlema.

Seeäralduseks tuleb selle wiimase kallaletungmise juures jeda pidada, et meie laewastik lahingust elawalt osa wõttis. Meie laewastik hakkas kell 7 ajal sisemisest sadamast, admiral Makarow'i juhatusel all wälja minema. Ristlejad läksiwad ees, kuna „Askoldi“ peale admiralilipp oli üles tõmmatud.

Meie kuulid läksiwad 14 wersta kauguselt wäga hästi kohale, üks nendest jooksis waenlase lahingulaewale külge.

Kell $\frac{1}{12}$ päewal kogusiwad waenlase laewad kokku, läksiwad wälimisest sadamast mööda ja ruttasiwad ära. Sellega lõppes siis ka neljat korda Port-Arthuri pommitamine, ilma et Jaapanlased sellega misgit suuremat oleksiwad ära wõitnud.

Kindraladjutant Kuropatkin telegrahweris Keisri Majesteedile kindral Wishtshenko käest saadud sõnumit, mis 15. Märtsil kell 10 õhtul on ära saadetud. Kolm päewa katsumise wäikesed wäesalgad Tshöngtshu juures Jaapani ratsawäge wälja awatlema, aga kokkupuntudes pööras nende wägi lohe ümber ja läks Tshöngtshusse tagasi. Kui ma kuulsin, et neli eskadroni 5 wersta Tshöngtshu taga seisawad, läksin ma 14. Märtsil Noosjanisse. 15. märtsil jõudsin ma 6 sotniga kell 10,30 minutit hommikul Tshöngtshusse. Kui meie eesalgad linnale lähenesiwad, hakkas waenlane linnast lastma. Kaks sotnit wõtsiwad kiiresti kulgud linna ees ära ja 600 sammu kauguselt algas lahing. Linnas oli warjul umbes üks 1 kompanii jalawäge ja 1 eskadron. Meie sotnietele tuli meel kolm sotniet abiks, kes Jaapanlasti rüüstule alla wõtsiwad. Hoolimata meie suuremast mõjust paniwad Jaapanlased kangekaelselt vastu, ja alles poole tunnise ägeda tuleandmise järelle jättis waenlane lastmise peaaegu seisma ja põgenes hürtsikute warju, mille juures

nad kahes kohas punaseristi lipud üles panitvad. Warsti paistis tee peal wõitluse korras tulemas kolm eskadroni, kellest kahel korda läks linna tungida. Kolmas eskadron pööras meie sotniete tuleandmise pärast ümber ja taganes forratumalt. Wõis näha, kudas hobused ja mehed maha kukusiwad. Selle peale lastsiwad meie sotnied weel ühe tunni aega ja ei lastnud Jaapanlasi uulitsatelt ja hurtsikutest wälja tulla ja lastma hakata. Poolteist tundi peale lahingu algust nägin ma Kassani teel 4 kompaniid jooksu-
maršil tulewat. Mina käskisin mehi hobuste selga istuda ja meie lähime ühe sotnie tule kaitsel täielises korras tagasi, kus juures eesotsas haawatud oliwad. Tagasi löödud eskadronid ei suutnud nähtawasti meie mahajäetud kinkusid ruttu ära wõtta ja jalawägi jäi hiljaks, nii et meie salga kaitsja wäesalk Kuaksani wõis minna, kus ta 2 tundi puhkas, haawatutel haawasi sidus ja kell 9 õhtul Noossani jõudis. Mina arwan, et Jaapanlased hulga mehi ja hobuseid kaustasiwad, aga kahjuks on meil kolm ohwitseri raskesti haawatud, ja nimelt stabikapten Stepanow ja leitnant Andrejenko rinnust ja kornet Basilejew kõhust. Kardetawalt haawatud on sotnik Shilnikow; kolm kasakat on surnud, 12 haawatud, nendest 5 raskesti.

Tshöngdshu lahingu kohta kirjutab „Berl. Tag.“ järgmiselt: Jaapanlased on tähendatud lahingus kümme korda suuremat kahju saanud, kui Wenelased. Lahing on Wenefõjariistade täielise wõiduga lõppenud. Koreast tulnud sõnumite järele on Jaapanlased umbes 50 seltsimeest maha matnud, kes lahingu platsil langenud. 120 raskesti haawatut olla Korealaste abiga pealaagri juurde wiidud. Jaapanlaste segadus olnud niiwõrt suur, et nad 2 punaseristi lippu allaandmise märgits üles tõmbanud. Sähärdust segadust ei ole Jaapanlaste hulgas Hiina-Jaapani sõja ajal kunagi ette tulnud. Muudugi saatis esimese wõidu sõnum Wene wäesalgad suurde waimustusesse.

Kindral Kuropatkin telegrahtweris Keisri Majesteedile 17. Märtsil: Kindral Wishtshenko teatab 16. märtsil. Tshöntshoni elanikud jutustawad, et Jaapanlastel 15. Märtsil

nad, kahes kohas pumajeristil lipud üles pantivad. Warsti vaistis tee peal mõitluse korras tulemas kolm eskadroni, kellest kahel lorida kaks sinna tungida. Kolmas eskadron võttas meie sõjamehe tuleandmise pärast umber ja taganes korraldumalt. Mõis möha, kudas hobused ja mehed möha kullusivad. Selle peale lastivad meie sõjamehed weel ühe lummi aega ja ei lastnud Jaapanlasti nullitsateli ja huristateli möhja tulla ja lastma hakata. Pookstein tundi peale lahingu algust nägin ma Kassin teel 4 kompaniid jooksu-märjil tulewat. Mina lästisin mehi hobuste selga istuda ja meie lastime ühe sõjamehe tulle kaittel täielises korras toogast, kus juures resoltas haawatud olid. Tagasi löödud eskadronid ei sstutnud nähtavasti meie mahajaetud kintusid vuttu ära mõtta ja jalavõagi jäi hiljaks, nii et meie selga laitsja wäesfall. Kuassani mõis minna, kus ta 3 tundi publas, haawatutel haawatid sibus ja kell 9 õhtul Noossani jõudis. Mina arwan, et Jaapanlastel hulga mehi ja hobuseid lastasivad, aga lahjuts on meil kolm õhukõleri raskesti haawatud, ja nimelt stabilapten Stepanow ja leitnant Andrejenko rinnust ja kornet Basilejew lõhus. Kardetatult haawatud on sõjamees Shilnikow; kolm kassikat on surnud, 12 haawatud, nendest 5 raskesti.

Ehõngidisu lahingu kohta kirjutab „Berl. Tag.“ järgmiselt: Jaapanlastel on tähendatud lahingus kümme lorida suuremat lahju saanud, kui Wenelastel. Lahing on Wene sõjameestade täielise mõiduga lõppenud. Koreast tulnud sõjameeste järele on Jaapanlastel umbes 60 kassimeest möha matnud, kes lahingu platsil langenud. 120 raskesti haawatut olla Korealaste abiga pealaagri juurde wiidud. Jaapanlaste segadus olud niimõrt suur, et nad 2 pumajeristil lippu allaandmise märgits üles tõmbanud. Sõjameestid segadast ei olt Jaapanlaste hulgas Hiina-Jaapani sõja ajal küllagi ette tulnud. Muudugi saatis esimese mõidu sõnnu Wene wäesjalgad juurde waimustufesse.

Mudral Europatkin telegraphweris Keisri Majesteetidele 17. Märtsil. Mudral Wõrshshento teatab 16. märtsil. Ehõngidisu elanikud jutustawad, et Jaapanlastel 15.

2602